

JAARVERSLAG

BACK TO BASIC

2018

INHOUD

VIJF JAREN KERNCIJFERS	06
<hr/>	
VOORWOORD	08
Back to basic	
<hr/>	
VERSLAG VAN HET BESTUUR	10
Algemeen overzicht	
Het financieel-economische omgevingsklimaat	
De ontwikkeling van onze bank	
Vooruitzichten voor het jaar 2019	
<hr/>	
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	32
<hr/>	
JAARREKENING 2018	39
Balans per 31 december 2018	
Winst- en verliesrekening 2018	
Kasstroomoverzicht 2018	
Grondslagen voor waardering en voor bepaling van het resultaat	
Toelichting op de balans	
Toelichting op de winst- en verliesrekening	
<hr/>	
OVERIGE GEGEVENS	52
<hr/>	
Statutaire bepalingen inzake de bestemming van het voordelig saldo	
Statutaire bepalingen inzake de bijdrage in het nadelig saldo	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	

Visie, Missie en Kernwaarden

VISIE

GODO, De Coöperatieve Bank.

Het verbeteren van de maatschappelijke positie van leden door samenwerking en het stimuleren van sparen.

MISSIE

GODO is de bank die met haar coöperatieve filosofie de mens en haar welzijn centraal stelt. Wij bieden een variëteit van toegankelijke en passende financiële producten en diensten aan. Ons deskundig en toegewijd personeel zorgt voor een professionele en persoonsgerichte dienstverlening.

GODO úw leider in coöperatief bankieren. Wij zijn de enige coöperatieve bank in Suriname.

KERNWAARDEN

- **Integriteit**
Bij GODO oefent elke medewerker zijn of haar functie adequaat en zorgvuldig uit met inachtneming van eigen verantwoordelijkheden en geldende waarden, normen en regels. Elke medewerker handelt op moreel verantwoorde wijze, op basis van algemeen aanvaarde sociale en ethische normen.
- **Professionaliteit**
GODO biedt haar diensten met gekwalificeerd personeel aan klanten.
- **Klantgerichtheid**
GODO richt zich op wensen en behoeften van zowel interne en externe klanten. De klant wordt centraal gesteld zonder het eigen zakelijke belang tekort te doen.
- **Samenwerking**
GODO richt zich, samen met de leden op het verbeteren van de maatschappelijke positie door het stimuleren van sparen.
- **Mensgerichtheid**
GODO richt zich op de mens afgestemd op en rekening houdend met de behoeften van haar klanten.

De mensen in onze organisatie zijn verantwoordelijk voor de realisatie van onze visie en missie. Zij dienen daarbij te handelen in overeenstemming met onze coöperatieve filosofie, die zich weerspiegelt in onze kernwaarden; de bouwstenen van onze coöperatieve organisatiecultuur. Deze kernwaarden zijn bepalend voor het gedrag en de werkwijze van onze medewerkers. Hierbij zijn betrouwbaarheid en integriteit condities voor het handelen. Wensen en verlangens van onze leden en klanten zijn evenzeer richtinggevend voor de dienstverlening. Wij zorgen ervoor dat zij professioneel, deskundig en vriendelijk geholpen worden. Tevreden leden en klanten zijn de basis van ons succes.

Directie: **De heer Drs. Percy I. Clenem**, Algemeen Directeur
(niet op de foto: **de heer Ashwin H. Gopi**, Directeur Commercie)

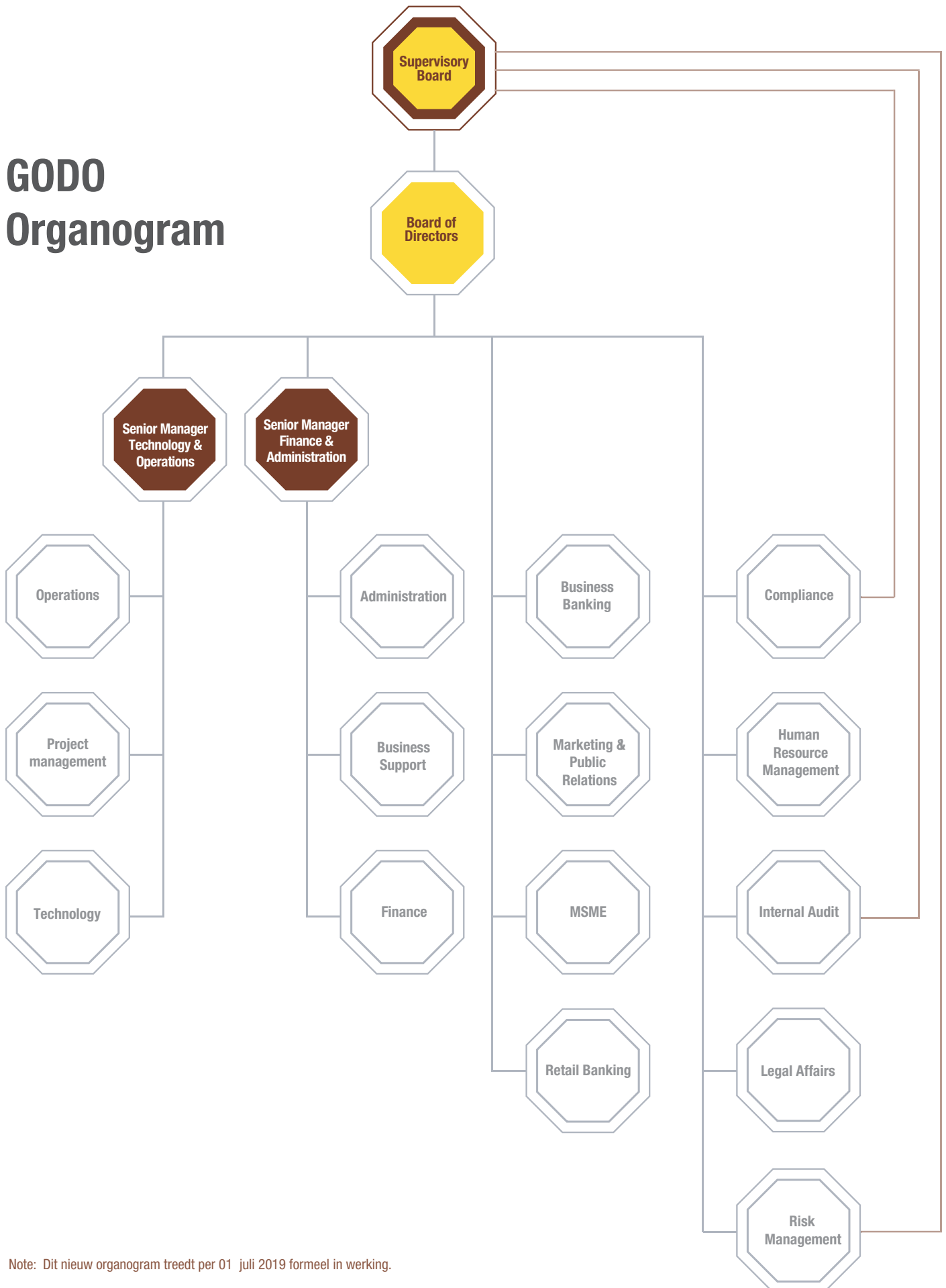

Vijf jaren GODO

Kerncijfers

Balansen (X SRD 1.000)	2018	2017	2016	2015	2014
Activa					
Liquide Middelen	198.938,3	203.256,3	156.575,7	96.562,5	78.580,6
Vorderingen	229.832,1	216.114,5	215.904,8	129.016,9	124.854,7
Beleggingen	141.693,1	113.429,4	81.103,3	69.003,8	60.033,2
Materiele vaste activa	13.709,4	16.106,7	14.299,9	11.971,6	12.138,0
TOTAAL ACTIVA	584.172,9	548.906,8	467.883,6	306.554,7	275.606,5
Passiva					
Schulden aan kredietinstellingen	5.565,4	1.175,1	2.988,3	1.748,2	603,6
Toevertrouwde middelen	530.957,9	510.578,8	431.968,5	274.562,2	244.630,7
Schulden aan niet Gouvernemente Instellingen	-	-	160.000,0	400.000,0	400.000,0
Overlopende passiva	8.866,4	5.017,6	3.837,6	2.443,5	3.884,8
Voorzieningen	3.739,0	2.866,1	2.162,7	2.326,3	2.037,1
Aansprakelijk vermogen	35.044,2	29.269,2	26.766,5	25.074,5	24.050,2
TOTAAL PASSIVA	584.172,9	548.906,8	467.883,6	306.554,7	275.606,5
Resultaten (X SRD 1.000)	2018	2017	2016	2015	2014
Rentemarge	15.657,1	13.752,6	13.168,6	8.520,2	10.422,7
Overige baten	22.450,4	16.161,3	12.213,2	8.885,5	4.480,7
Totaal baten	38.107,5	29.914,0	25.386,8	17.405,7	15.303,5
Totaal lasten	33.579,6	26.251,2	23.376,4	16.676,1	14.708,2
Bedrijfsresultaat	4.527,9	3.662,8	2.010,4	729,6	595,3
Diverse baten en lasten	4.053,1	-102,0	403,5	525,7	294,9
Resultaat vóór Belasting	8.580,9	3.560,8	2.412,0	1.255,3	890,2
Inkomstenbelasting	3.089,2	1.279,8	863,0	448,8	307,7
RESULTAAT NA BELASTING	5.491,8	2.281,0	1.551,0	806,5	582,5
Kengetallen	2018	2017	2016	2015	2014
BIS ratio	12%	11%	10%	15%	16%
Return on average Assets	0.97%	0.45%	0.40%	0.28%	0.22%
Liquiditeits ratio (min 100%)	218%	223%	230%	227%	225%
Efficiency ratio	70%	78%	75%	82%	89%

GODO Organogram

Note: Dit nieuw organogram treedt per 01 juli 2019 formeel in werking.

Voorwoord

“Back to basic.”

Een markante uitspraak van één der voornaamste medeoprichters (Carlho Wijdh) van GODO is, “GODO is groot geworden door klein te blijven.”

Ons thema dit jaar “De kleine ondernemer, de bouwsteen van de economie”, is wederom een bevestiging van deze uitspraak.

GODO is inderdaad groot geworden door de kleine ondernemer altijd al, als voornaamste doelgroep te bedienen. Hoewel met de bankwording het er enigszins op leek dat GODO haar koers gewijzigd had, mogen wij met trots zeggen dat wij terug zijn bij hetgeen ons groot gemaakt heeft. Back to basic.

Edwin Watson
Voorzitter
Mei 2018

Met de introductie van de moderne technologie en de verbetering van het leiderschap, zijn wij beter in staat om te voldoen aan de gestelde doelen, alsook wet- en regelgeving, nationaal en internationaal. Het allerbelangrijkste is dat wij nu meer dan ooit met onze leden kunnen communiceren en beter kunnen inspelen op hun wensen.

De grote druk op digitale betalingen die meestal vanuit het buitenland op ons (Suriname) gelegd wordt, neemt met de dag toe. Maar GODO is er klaar voor. Onze leden en klanten zullen ook kunnen genieten van het gemak om betalingen te kunnen doen middels hun eigen smartphones. Onze leden hebben daar recht op.

Verder zullen de leden (in het bijzonder de kleine ondernemers) in staat zijn om het beleid te kunnen beïnvloeden, omdat er een werkgroep zal worden geïnstalleerd. Deze werkgroep zal het beleid regelmatig voorzien van veldinformatie.

Het is de bedoeling dat het ondernemerschap gestimuleerd wordt. Met name de kleine ondernemers die extra stimulans en ondersteuning nodig hebben in de vorm van financiële administratie, marketing, coaching & begeleiding. Dit doen wij om het succes van de ondernemer te garanderen. Hierdoor geven wij meteen invulling aan de nevedoelen, zoals armoedebestrijding en het creëren van werkgelegenheid.

Wij zijn er immers om de financieel economische positie van onze leden te verbeteren.

Het aantrekken van kapitaal ter verbetering van het eigenvermogen zal mogelijk worden gemaakt in het komend verslagjaar. Tegelijkertijd kan ook worden gesteld dat de gewenste Governance structuur, overeenkomstig de richtlijnen, ook in place is. Deze zaken zult u terugvinden in de toekomstige aanpassingen van onze statuten. Hierdoor hebben wij een grote efficiëntieverbetering van de organisatie teweeggebracht.

Het afgelopen jaar heeft gestaan onder het teken van grote veranderingen en aanpassingen binnen de organisatie. Veranderingen die niet altijd even gemakkelijk waren. Toch kan er gerustgesteld worden dat het een waarborg is voor deugdelijk bestuur. Dit is van groot belang voor onze lokale en buitenlandse relaties.

Het Bestuur bedankt, mede namens de Raad Van Toezicht en de leden, de Directie en het personeel voor hun inzet en bijdrage voor de geleverde prestaties over het afgelopen verslagjaar.

Het bestuur (van links naar rechts): **De heer Frits C. Terlaan** (lid), mevrouw **Joan P. Telgt** (lid), **De heer Edwin R. Watson** (Voorzitter)

Verslag van het Bestuur

Algemeen overzicht

Conform artikel 51 lid 1 van onze statuten leggen wij rekening en verantwoording af over het door ons gevoerde beleid en het beheer gedurende het zevenenveertigste boekjaar van onze organisatie. Tevens bieden wij u de door Tjong A Hung Accountants N.V. goedgekeurde jaarrekening over 2018 aan. Hieruit blijkt onder meer dat onze bedrijfsactiviteiten in het verslagjaar in geldswaarde, in tegenstelling tot 2017, een bescheiden groei laten zien. Zo bedroeg de groei van het balanstotaal gemeten in Surinaamse dollar 6% ten opzichte van 2017 en bereikte ultimo 2018 het niveau van SRD 584,2 miljoen. In 2017 nam het balanstotaal met 17% toe ten opzichte van 2016. De groei in 2018 is het gevolg van een toename van de binnenlandse bedrijvigheid en een redelijk stabiele waarde van de US-dollar ten opzichte van de Surinaamse dollar, waardoor de monetaire invloed minder sterk was in de waardering van de bedrijfsactiviteiten ten opzichte van 2017.

De geldswaarde van de door het publiek aan ons toevertrouwde middelen nam met 4% toe ten opzichte van 2017 tot circa SRD 530,9 miljoen (zijnde 91% van het balanstotaal). De samenstelling van de toevertrouwde middelen vertoonde geen materiële verandering ten opzichte van 2017. Direct opvraagbare spaar- en girale tegoeden bleven de grootste bron van funding en namen 85% van het totaal aan toevertrouwde middelen (86% in 2017) voor hun rekening. Vergeleken met 2017 werd een groter bedrag aan termijndeposito's aangetrokken. Het aandeel in het totaal betrof 15% (2017 14%). Van de toevertrouwde middelen was 59% (2017 65%) gedenomineerd in vreemde valuta's, waarbij het Euro-aandeel 36% (2017 41%) bedroeg. Evenals in de voorgaande jaren is ons beleid er altijd op gericht de stabiliteit in de funding te verstevigen door de vaste kern in de direct opvraagbare tegoeden te vergroten en de gemiddelde looptijd van de deposito's te verlengen.

Waarom moeilijk doen als het samen kan?

Ultimo 2018 was het aantal afgesloten kredietovereenkomsten 9.168 (2017: 7.344), hetgeen ten opzichte van 2017 een stijging betekent van ongeveer 25% (2017: 15% ten opzichte van 2016). Deze overeenkomsten hadden een totale omvang van SRD 121,6 miljoen (2017: SRD 112,3 miljoen), een stijging derhalve met 8% ten opzichte van 2017. Het uitstaande kredietbedrag ultimo 2018 steeg per saldo met circa 11% (2017: 13% ten opzichte van 2016) van SRD 203,2 miljoen eind 2017 tot SRD 226,2 miljoen eind 2018. Ook hier is de ontwikkeling van de kredietportefeuille mede het gevolg van een toename van de bedrijvigheid en een redelijk stabiele waarde van de US-dollar opzichte van de Surinaamse dollar, waardoor de monetaire invloed minder sterk was in de waardering van de kredietportefeuille ultimo 2018 ten opzichte van 2017.

De aan ons toevertrouwde middelen kunnen slechts voor ongeveer de helft worden uitgezet in de kredietverlening. Dit als gevolg van de monetaire kasreserveregeling van de Centrale Bank van Suriname die primaire banken verplicht 35% van deze middelen luidende in Surinaamse dollars en 50% luidende in andere valuta's in liquide activa aan te houden bij de Centrale Bank.

Daarnaast moeten de primaire banken in verband met het "Suriname National Electronic PaymentSystem" (SNEPS) nog eens 5% van de toevertrouwde middelen in SRD beschikbaar hebben op de werkrekening bij de Centrale Bank. Het langdurig vastleggen van vermogen in hoge kasreserves leidt tot hogere tarieven voor de kredietnemers en oefent materiële druk uit op ons bedrijfsresultaat met als gevolg een temperende werking op de groei van onze activiteiten.

In laatstbedoelde situatie is enige verlichting gekomen door de tijdelijke mogelijkheid om de vreemde valuta kasreservemiddelen deels te swappen en te beleggen in schatkistpapier. Het vooruitzicht dat deze tijdelijke beleggingsmogelijkheid ten einde loopt, noodzaakt tot een nog stringenter monitoring van het kredietbeleid zowel ten aanzien van de kredietverstrekingsgraad als ten aanzien van het kredietrisico.

De rentemarge (exclusief het rendement van beleggingen in schatkistpapier) steeg ten opzichte van 2017 tot SRD 15,7 (2017 SRD 13,8 miljoen) en bedraagt 41% (2017: 46% ten opzichte van 2016) van de totale baten. De overige baten stegen eveneens, waaronder de opbrengsten uit beleggingen. Per saldo namen de totale baten met 41% (2017: 18% ten opzichte van 2016) toe tot SRD 38,1 miljoen (2017: SRD 29,9 miljoen). Het kredietbedrijf heeft in 2018, in de zin van rentemarge, enige groei gekend en mede dankzij beleggingen zijn de totale baten toegenomen ten opzichte van 2017. De totale lasten stegen gedurende het verslagjaar met 28% (2017: 12% ten opzichte van 2016) tot SRD 33,6 miljoen (2017 SRD: 26,3 miljoen). Deze stijging werd onder andere veroorzaakt door de toename van de personeels- en pensioenkosten (SRD 2,2 miljoen) en de overige beheerskosten (SRD 4,1 miljoen), waardoor de bedrijfslasten met 27 % (2017: 21% ten opzichte van 2016) toenamen tot SRD 29,7 miljoen (2017 SRD: 23,3 miljoen). De post kredietvoorziening is ten opzichte van 2017 toegenomen tot een bedrag van SRD 3,9 miljoen. (2017: SRD 2,9 miljoen).

De opbrengst uit de verkoop van ons bedrijfspand aan de Keizerstraat nummer 152, alwaar een deel van het administratief personeel is ondergebracht, heeft ook een positieve bedrage geleverd aan de toename van de totale baten. Hierdoor steeg het bedrijfsresultaat na belastingen met 141% (2017: 47%) tot SRD 5.491.822 (2017: SRD 2.281.020).

Wij danken de Raad van Toezicht en de Directie voor de vruchtbare samenwerking en het personeel voor hun inzet en loyaliteit. Dank aan onze gewaardeerde leden, klanten en andere relaties voor het vertrouwen en voor de zaken die zij met ons doen.

141%

Stijging van het
bedrijfsresultaat na
belastingen ten
opzichte van 2017

5.4 mln

Bedrijfsresultaat na
belasting over het
boekjaar 2018

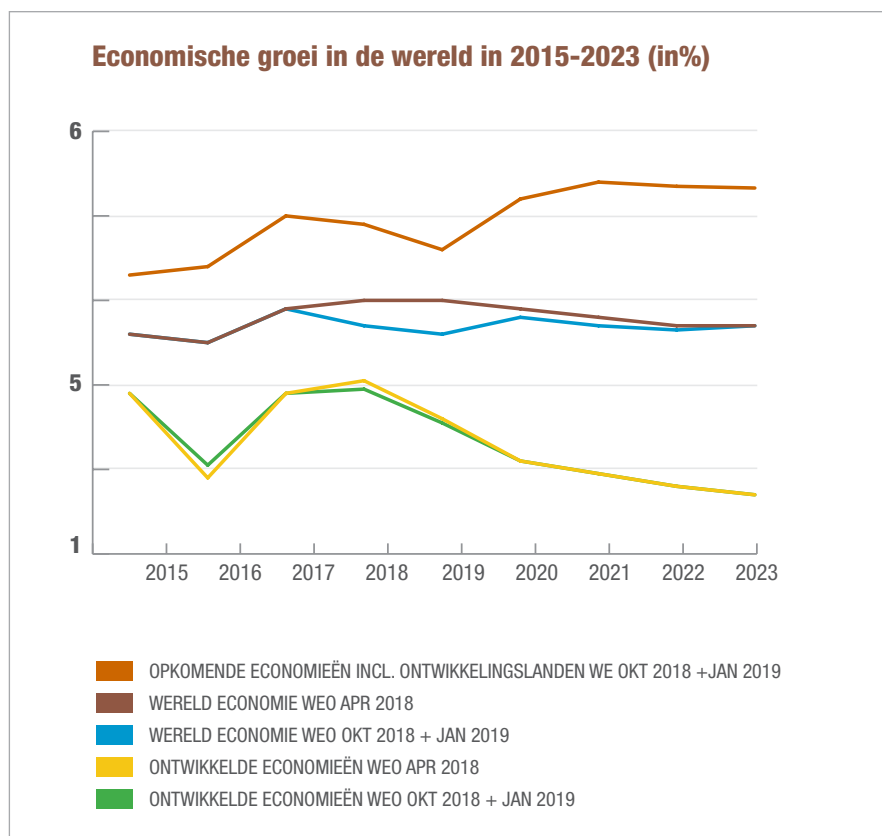
Verslag van het Bestuur

Macro-economisch omgevingsklimaat/beschouwing

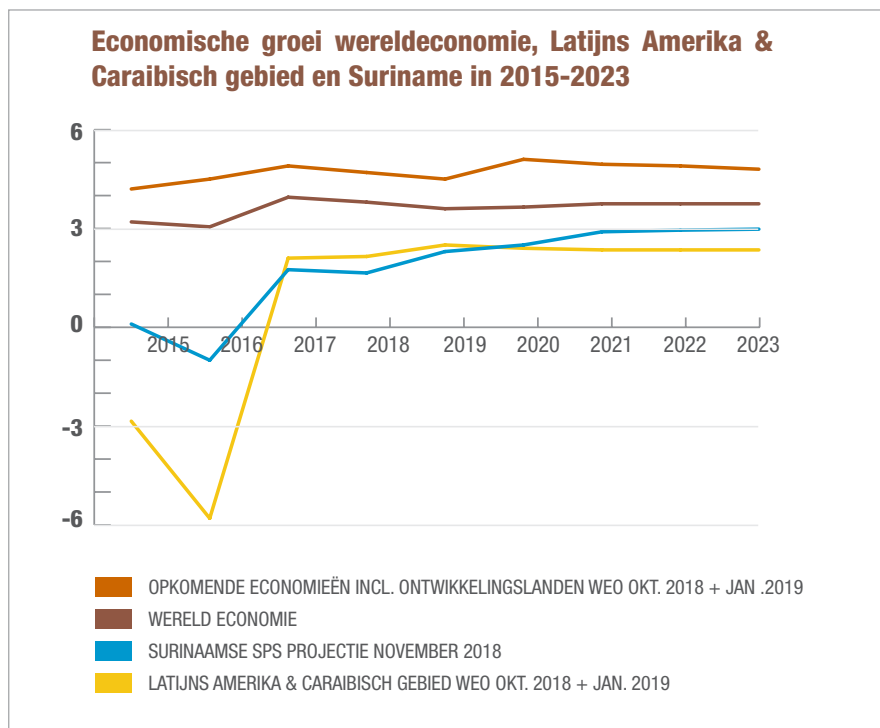
De wereldeconomie

Bij de laatst gehouden World Economic Outlook (WEO) van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn de economische groeivoorzichten in de wereld voor 2018-2019 betreffende de periode oktober 2018 en januari 2019, naar beneden aangepast. De jaarlijkse groeivoorzichten die gesteld waren op 3,9 procent zijn naar 3,6 procent gebracht. De gemiddelde jaarlijkse groei voor de wereldeconomie in 2018-2023 is geprojecteerd op 3,6 procent. Deze bijstelling heeft vooral betrekking op de groep opkomende economieën waaronder Brazilië, India en enkele landen in het Midden-Oosten en ontwikkelingslanden waaronder Duitsland, Frankrijk, Engeland, Nederland.

De Amerikaanse economie zal in 2019 naar verwachting sterk blijven groeien als gevolg van het expansief overheidsbeleid dat gevoerd wordt. De groei kan als gevolg van de handelsspanningen met China vertraagd verlopen en met 0,2 procent lager uitvallen. Een vertraagde groei niet alleen in Amerika, maar ook in China en Europa wat weer kan leiden tot een vertraagde groei van de wereldeconomie. De verwachtingen zijn verder dat de groei van de Amerikaanse economie in 2020 zal afnemen, wanneer het expansief overheidsbeleid is uitgewerkt en de effectiviteit van het monetair beleid met stijgende rentevoeten haar piek zal bereiken. Het jarenlang laag houden van rentevoeten in de wereld om investeringen te stimuleren, is voor veel landen erg kwetsbaar geworden voor plotselinge aanscherpende condities op de financiële markten.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

Voor de opkomende economieën en ontwikkelingslanden heeft de stijgende rentevoeten geresulteerd in toenemende druk op hun nationale munteenheid, hogere kosten bij het terugbetalen van hun schulden en per saldo kapitaaluitvoer. De landen die sterk afhankelijk zijn van export van grondstoffen hebben nog steeds te kampen met grote financieringstekorten die teruggebracht moeten worden. Behalve eerdergenoemde factoren hebben ook specifieke factoren en geopolitieke spanningen redenen voor aanpassing van het groeicijfer naar beneden.

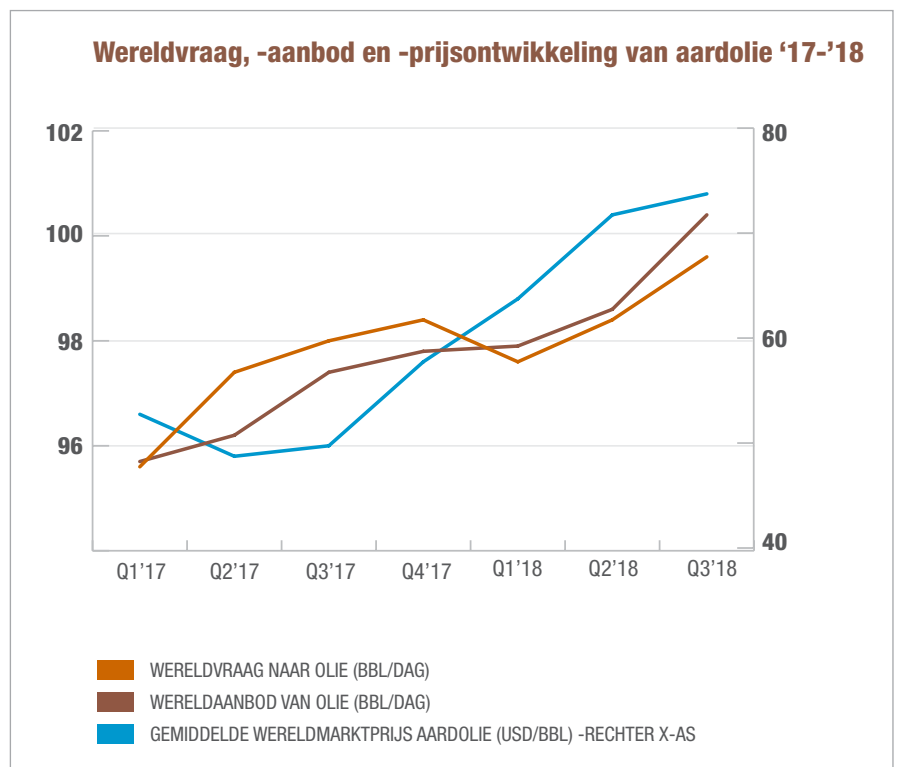
Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied zijn nog steeds één van de laagst groeiende ontwikkelingsregio's. De middellange termijnvooruitzichten van de regionale groei in 2018-2023 staan op circa 2,4 procent. Dit is 1,2 procent lager dan de gemiddelde groei van de wereldeconomie (3,6 procent) en 2,4 procent van de groep van opkomende economieën en ontwikkelingslanden (4,8 procent).

In de WEO van oktober 2018 werden landen voornamelijk aangemoedigd om samen te werken aan de aanpak van mondiale problemen. Er moet bijzondere aandacht besteed worden op het gebied van handelsliberalisatie, cybersecurity, klimaatverandering en corruptie. De landen met een hoge inflatie werden aanbevolen het monetair beleid af te stemmen om hun inflatie te brengen naar het gewenste niveau. Het wegwerken van procyclische stimuli en financieringstekorten en het opbouwen van fiscale buffers in het kader van hoogoplopende schulden, het versterken van financiële systemen en het stimuleren van inclusieve economische groei werd eveneens aangemoedigd.

In 2018 waren de volgende factoren bepalend voor de wereldmarktprijzen voor grondstoffen:

1. Grondstof-specifieke verstoringen van het aanbod;
2. Stijgende Amerikaanse rentetarieven;
3. De waardering van de Amerikaanse dollar;
4. Groeiende handelsspanningen tussen de twee grootste economieën;
5. De druk op de financiële markten in een aantal opkomende economieën en ontwikkelingslanden.

De gemiddelde internationale prijs voor ruwe aardolie steeg tot oktober 2018 en bedroeg gemiddeld USD 68,4 per vat in 2018. In tegenstelling tot 2017 bedroeg de prijs nog USD 52,8 per vat. De stijging van aardolieprijzen tot oktober is deels een weerspiegeling van de aanhoudende productiedalingen in Venezuela en de bezorgdheid over de herinvoering van sancties tegen de Islamitische Republiek Iran door de Verenigde Staten van Amerika, die een grotere impact zal hebben op de Iraanse olieproductie en export. In de twee laatste maanden in 2018 daalde de gemiddelde aardolieprijs tot USD 62,3 en USD 54 per vat. De aankondiging van de Amerikaanse overheid in november om sancties op 8 importlanden van Iraanse olie, waaronder China en India, tijdelijk op te schorten, hebben daartoe geleid. Het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank verwachten op korte termijn dat de olieprijs zal blijven stijgen en vervolgens zal afnemen. Op middellange termijn zal door het verhoogde productieaanbod van schalieolie van de Verenigde Staten van Amerika, de Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) en andere olieproducerende landen, de olieprijs doen dalen.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

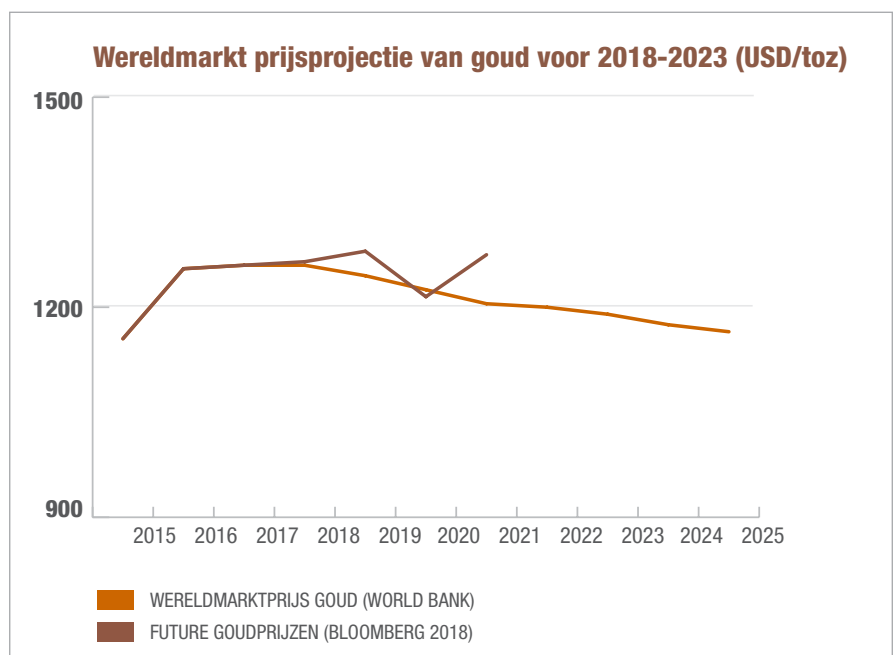
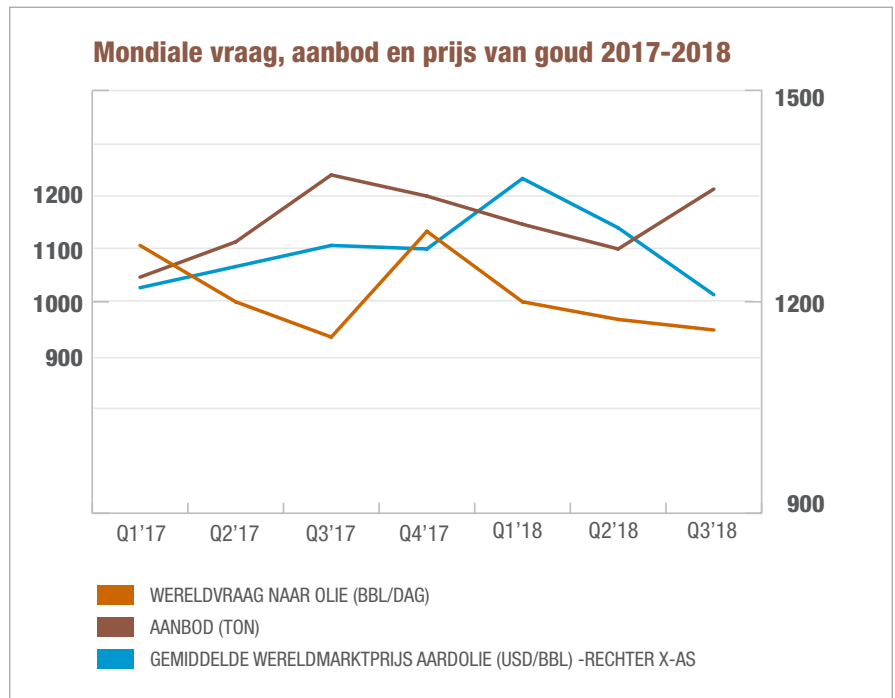
Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

De gemiddelde goudprijs vertoonde een stijgende trend tot mei 2018 en daalde vervolgens tot oktober 2018. Het dalend verloop vanaf mei is te wijten aan de sterke US-dollar ten opzichte van de andere valuta's. In oktober 2018 steeg de goudprijs als gevolg van een aantal internationale politieke kwesties en spanningen, waaronder de oplopende handelsoorlog tussen de VS en China, de spanningen tussen de VS en Saoedi-Arabië en de terughoudendheid van Italië als de achtste grootste economie van de wereld over het wijzigen van haar begrotingstekort. Dit resulteerde dat marktparticipanten hun toevlucht zochten in goud, waardoor de goudprijs omhoog gedruwd werd tot het hoogste niveau in drie maanden.

531 mln
aan toevertrouwde
middelen

30.3 mln
aan rente baten over het
boekjaar 2018

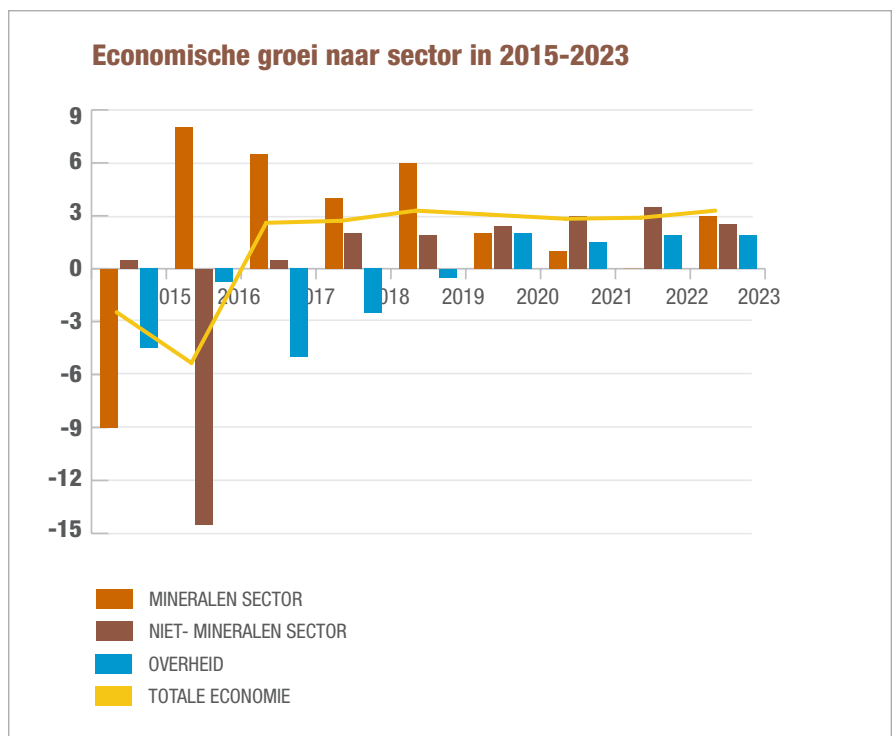
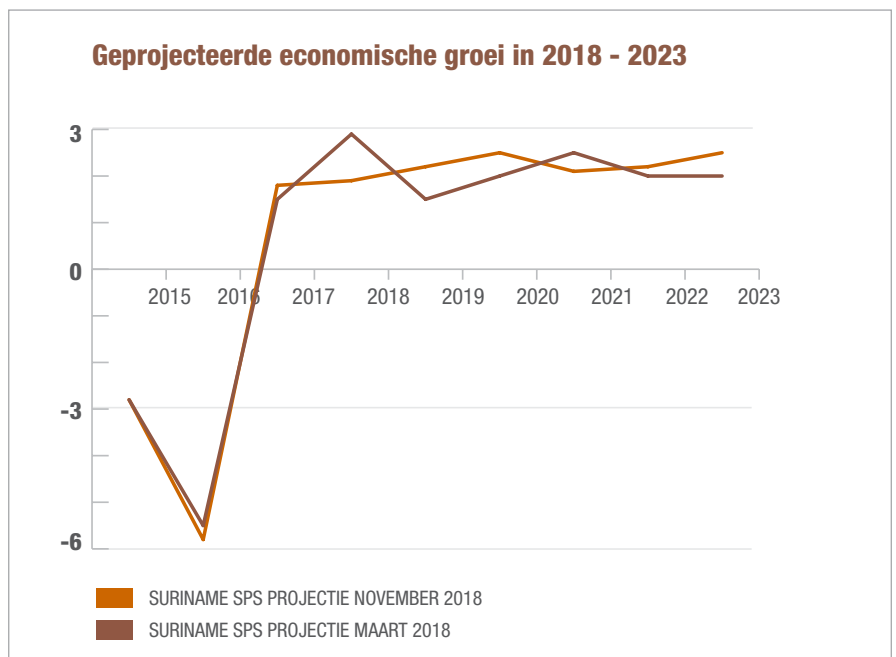
In 2018 bedroeg de gemiddelde goudprijs over 2018 US-dollar 1.268,8 per troy ounce. Dit is een stijging van 1 procent ten opzichte van 2017. De projecties van de Wereldbank op middellangetermijn geven aan dat de gemiddelde prijs van goud met gemiddeld 1 procent per jaar zal dalen.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

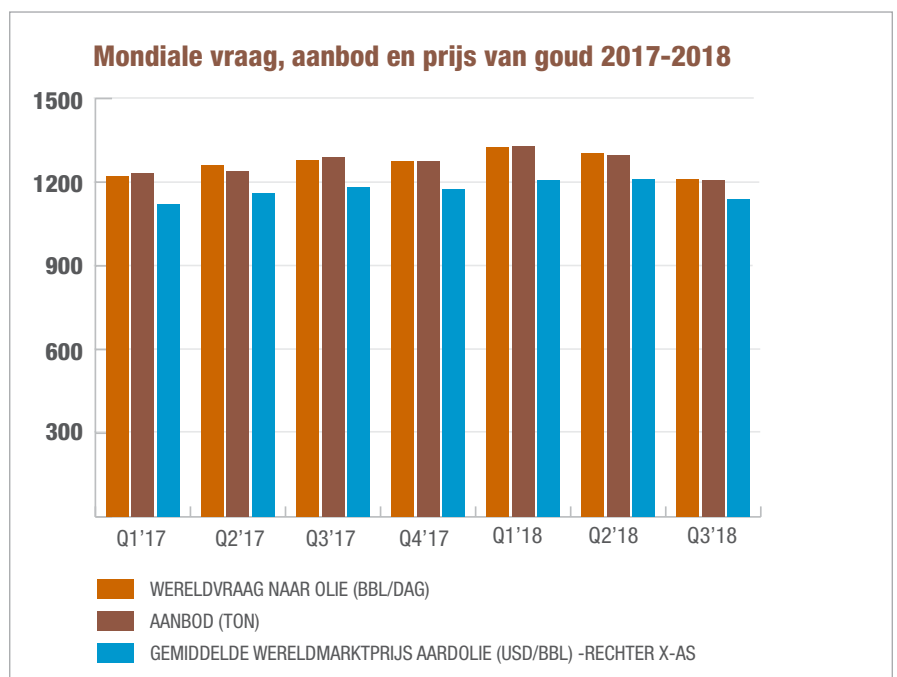
De lokale economie

De Surinaamse economie kende in 2018 een groei van 1,9%. De groeiprojecties voor 2018-2023 van de Surinaamse economie zijn in november 2018 door het Planbureau bijgesteld. Het groeicijfer voor 2019 is naar boven bijgesteld tot 2,3 procent. De gemiddelde groeivoorzichten op middellangetermijn (2019-2023) zijn geprojecteerd op ca. 2,2 procent.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

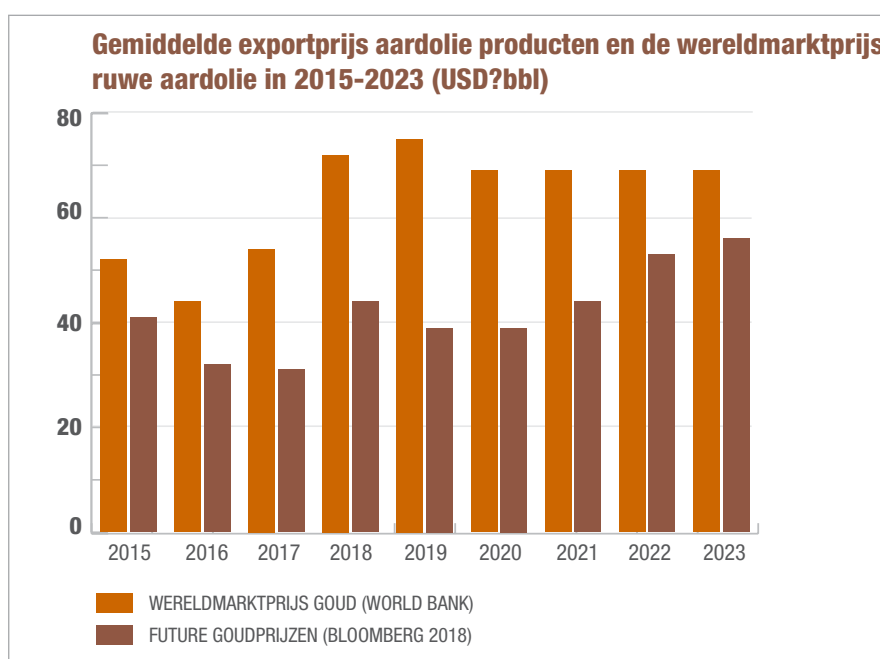
In 2018 is de goudproductie wat lager uitgevallen dan eerder in de maand maart 2018 was ingeschat. De exportwaarde van goud op kasbasis steeg in de eerste drie kwartalen van 2018 ten opzichte van de overeenkomstige periode van 2017 minimaal met 1,0 procent. Hiervan is circa 64 procent van de exportwaarde van goud toe te schrijven aan de exporten van de multinationals en 36 procent aan de kleine en middelgrote goudbedrijven. De gemiddelde exportprijs van goud van de multinationals is vrijwel gelijk aan de gemiddelde wereldmarktprijs van goud. In tegenstelling tot andere bedrijven ligt de gemiddelde exportprijs veel lager.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

De groei van de aardolieproductie in 2018 had een matig verloop en werd geschat op circa 1-2 procent, terwijl de productiegroei voor aardolieverwerkingsproducten in 2018 geschat wordt op circa 16 procent en in 2019 op 2,5 procent is geprojecteerd. De exportwaarde van aardolieproducten op kasbasis steeg als gevolg van de stijgende wereldmarktprijzen van olie met 21,1 procent in de eerste drie kwartalen in 2018 ten opzichte van de overeenkomstige periode in 2017. De gemiddelde exportprijs van aardolieproducten lag lager dan de gemiddelde wereldmarktprijs van ruwe aardolie in 2018.

Bron: Stichting Planbureau Suriname, tweede halfjaarlijks verslag van 2018

Wisselkoersen

De wisselkoersverhouding van de US-dollar vertoonde in 2018 ten opzichte van de SRD in 2017 een vrij stabiel verloop. Het gevoerde beleid van de Centrale Bank van Suriname door controle uit te oefenen op vraag en aanbod van de deviezen door marktparticipanten, heeft onder andere geleid tot deze stabiele wisselkoers. De wisselkoersverhouding van de EURO daartegen was onderhevig aan fluctuaties die werden gedreven door de internationale wisselkoersverhouding van de EURO ten opzichte van de US-dollar. In de maand mei 2018 is door de justitiële autoriteiten in Nederland een geldzending ad € 19,5 miljoen, uitgevoerd door de Centrale Bank van Suriname, in beslag genomen. Dit heeft ook geleid tot verstoring van de valutamarkt. De gebruikelijke contante geldverschepingen uitgevoerd door de Centrale Bank van Suriname ten behoeve van enkele lokale commerciële banken, zijn sindsdien niet meer voortgezet.

De ontwikkeling van de bank

Sinds het verkrijgen van een vergunning in 2010 om te mogen opereren als bankier is GODO gehouden aan de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011, No. 155). Het proces om volledig in compliance te zijn met voornoemde wet heeft in het verslagjaar een hoogtepunt bereikt met het implementatietraject van een Good Corporate Governance beleid. Als onderdeel van dit beleid worden de ondernemingsdoelen, aanpassing van de administratieve organisatie en interne beheersingsmaatregelen, het gezond en prudent besturen van de bank alsmede het onderkennen van en het op gepaste wijze rekening houden met de belangen van alle stakeholders voorop gesteld. In het verslagjaar zijn voorbereidingen getroffen voor het wijzigen van de bestuursstructuur en de aanpassing van de statuten en deze in lijn te brengen met de vereisten ingevolge de Wet Toezicht Bank en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011, No. 155). Voor GODO kent het implementatietraject de nodige uitdagingen. GODO is in Suriname de eerste en tot op dit moment de enige kredietcoöperatie die als bankier mag opereren.

Met het oog op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van Bestuur en Raad van Toezicht (RvT) voor de corporate governance structuur van de bank, zijn er reglementen voorbereid waarin inhoudelijk bijzondere aandacht is besteed aan onder meer samenstelling en deskundigheid, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, onafhankelijkheid, voorkoming van (de schijn van) belangenverstremgeling door onder andere bestuurders en toezichhouders. Ook is aandacht besteed aan het tot stand komen van een programma van permanente educatie alsmede het installeren van de RvT-werkcommissies, te weten Audit-, Risk- en Compliance en Remuneratie commissie.

Alleen kunnen we zo weinig; samen kunnen we zoveel doen.

Daarnaast is er ook een aanzet gedaan voor de totstandkoming van een Algemene Gedragscode die als richtlijn zal dienen voor het intern en extern handelen van de bestuursorganen en de medewerkers van GODO. GODO geeft hiermee aan zich te richten op een integere en transparante bedrijfsvoering, goed bestuur en toezicht, effectief risicomanagement alsmede langetermijn waardecreatie voor onze leden te kunnen waarborgen.

Human Resources management

De HR-afdeling en het HRM-beleid zijn in 2018 aan veranderingen onderhevig geweest. De compliancevereisten van de Centrale Bank van Suriname vergen behalve een duidelijke omschrijving en uniforme uitvoering van werkzaamheden, ook scherpere regelgeving en monitoring vanuit HR. In 2018 is gebleken dat een aantal HR-instrumenten nog beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Ook werd duidelijk dat het bestaande HR-beleid kon worden uitgebreid en de totale HR-afdeling naar een strategischer niveau moest worden ontwikkeld.

In dat kader is in december 2018 een HR-consultant aangetrokken om ondersteuning te bieden aan de (arbeidsjuridische) ontwikkeling in het 'Van PZ naar HR'-traject. De directie heeft HR-beheer en HR-beleid nodig voor het behalen van organisatiedoelen. De HR-instrumenten worden op hun beurt weer zodanig ingezet dat ze een bijdrage leveren aan het bereiken van de organisatiedoelstellingen. De Strategische Sessies van GODO starten in januari 2019 en zullen hiervoor het fundament leggen. Het accent van het HR-beleid ligt vervolgens op ontwikkelen, opstellen dan wel formaliseren van het Arbeidsreglement en bijbehorende arbeidsvoorwaarden. Prioritering van de overige HR-instrumenten wordt gekoppeld aan de organisatiedoelstellingen. Daarbij is de verwachting dat Werving en Selectie, Functioneren, Beoordelen en Belonen, als ook het Ziekteverzuimbeleid als eerst aandacht zullen krijgen.

Het is van belang dat iedere medewerker op de hoogte is van de regels, richtlijnen en strategische doelen van GODO om de werkzaamheden congruent te kunnen uitvoeren. Trainingen, maar ook heldere communicatie en consistente informatiestroom over de (individuele) gevolgen van iedere wijziging dragen daaraan bij.

Training en educatie

GODO stelt elk jaar haar medewerkers in de gelegenheid om trainingen en opleidingen te volgen ten behoeve van organisatie en persoonlijke ontwikkeling. In 2018 zijn 83 medewerkers aangemeld voor de Modulen Financiële Dienstverlening (MFD) en Module Bancaire Sector (MBS) onder leiding van Welten. Aan deze financiële trainingen zal gefaseerd deelgenomen worden, zodat de dienstverlening aan onze leden niet in gedrang komt.

De Module Financiële Dienstverlening en Bancaire Sector heeft als doel het niveau in de financiële sector op het gebied van bancaire kennis te verhogen. De doelstelling behelst het vergroten van het kennisniveau over de bancaire sector, gericht op Suriname. De MBS is een verdiepende en verbredende module ten opzichte van de MFD. De module toetst het kennis- en begripsniveau van de medewerker in de bancaire sector en neemt daarbij alle relevante actualiteiten mee die noodzakelijk zijn voor de medewerker in die sector.

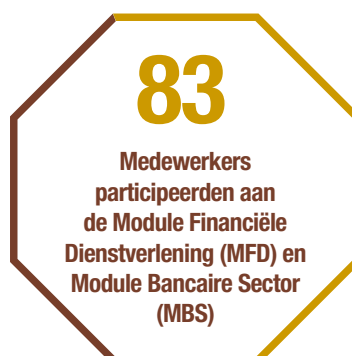
Het afgelopen jaar hebben negen medewerkers van verschillende afdelingen binnen GODO hun HBO-Opleidingen succesvol afgerond.

Personeel verloop

Het aantal personeelsleden per 31 december 2018 was 146. In 2018 waren er 19 indiensttredingen en 15 uitdiensttredingen.

In september 2018 is het dienstverband met de interim Algemeen Directeur, de heer Stanley Brunings, beëindigd. De HR-Manager, mevrouw Henna Bendanon, heeft op eigen verzoek afscheid van GODO genomen per 09 januari 2019. GODO is erkentelijk voor hun inzet.

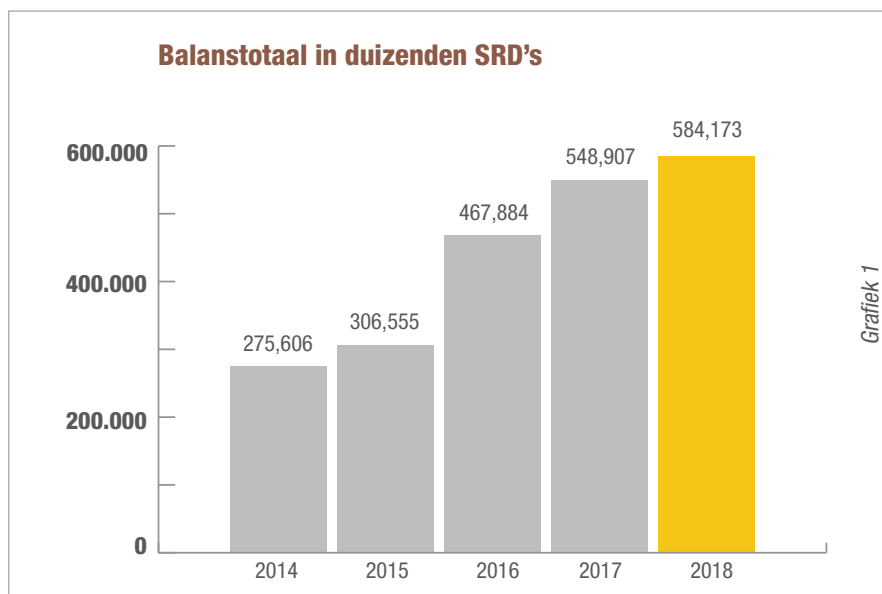
Jubilarissen 2018:	
Fiona Soekirman	12 ½ jaar dienstjubileum op 05/04/2018
Kenneth Sontohartono	12 ½ jaar dienstjubileum op 15/06/2018
Ruben Pinas	12 ½ jaar dienstjubileum op 19/06/2018
Juanita Fabies	12 ½ jaar dienstjubileum op 01/08/2018
Rhaoul Huisden	12 ½ jaar dienstjubileum op 03/10/2018
Muriel Barron	12 ½ jaar dienstjubileum op 17/10/2018
Trees Djamin	25 jaar dienstjubileum op 06/12/2018

Financiële ontwikkeling van de bank

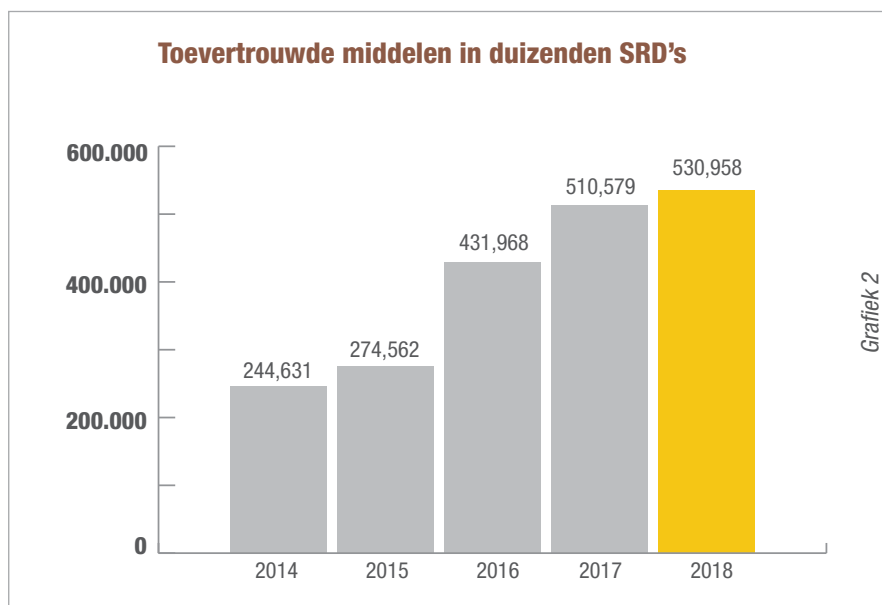
Groei balanstotaal

Het balanstotaal (zie grafiek 1) van GODO nam in 2018 ten opzichte van 2017 met 6% toe tot SRD 584,2 miljoen. De toename van de kredietportefeuille en schatkistpapier beleggingen aan de activazijde en toevertrouwde middelen en schulden aan kredietinstellingen aan de passivazijde, droegen in belangrijke mate bij aan deze stijging.

Groei toevertrouwde middelen.

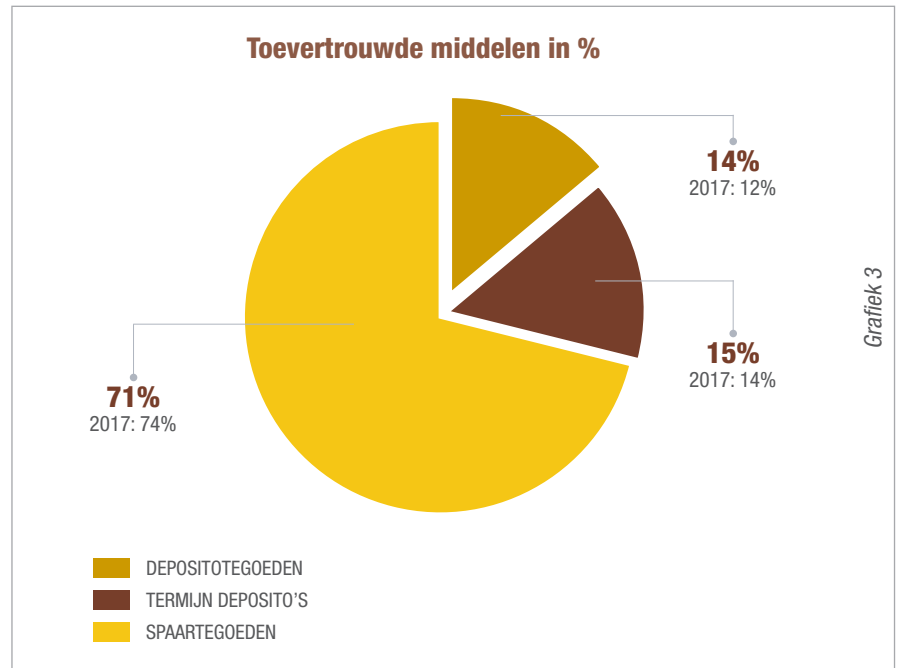
Ultimo 2018 bedroegen de toevertrouwde middelen SRD 530,9 miljoen, 4% meer dan ultimo 2017 (zie grafiek 2). Het balanstotaal nam zoals eerder aangegeven toe met 6% en het aandeel van de toevertrouwde middelen in het balanstotaal bedroeg 91%. De samenstelling van de toevertrouwde middelen veranderde niet materieel (zie grafiek 3). Spaartegoeden bleven de grootste bron van funding. Dat nam in omvang met 15% toe tot SRD 379,2 miljoen. Het aandeel in het totaal nam af met 3 procentpunten tot 71%. De omvang van de girale tegoeden nam toe en wel met 35% en het aandeel in het totaal steeg met 2 procentpunt tot 14%. De op de balans vermelde termijndeposito's stegen in omvang met 26% en hun aandeel in het totaal steeg hierdoor met 1 procentpunt tot 15%.

“

**De kleine ondernemer heeft lef
en is gedreven!**

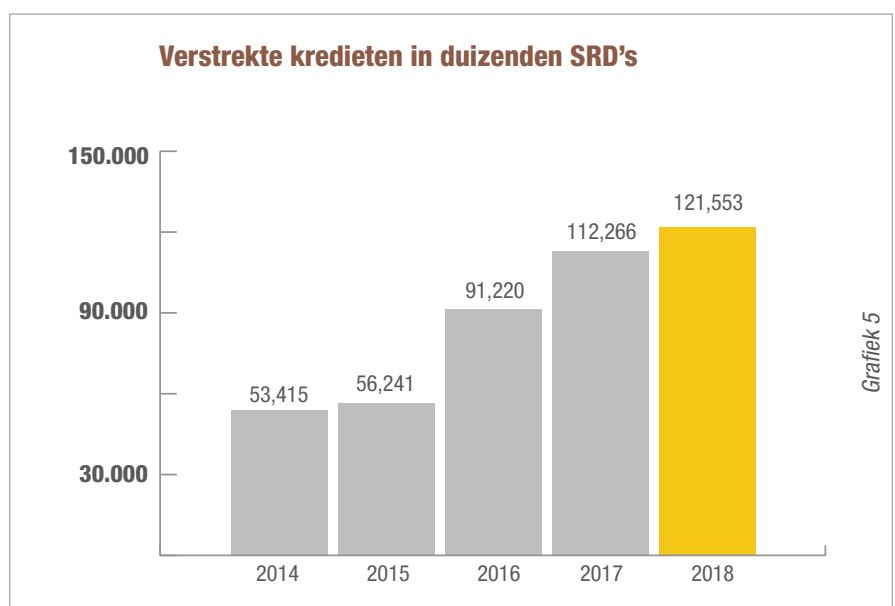
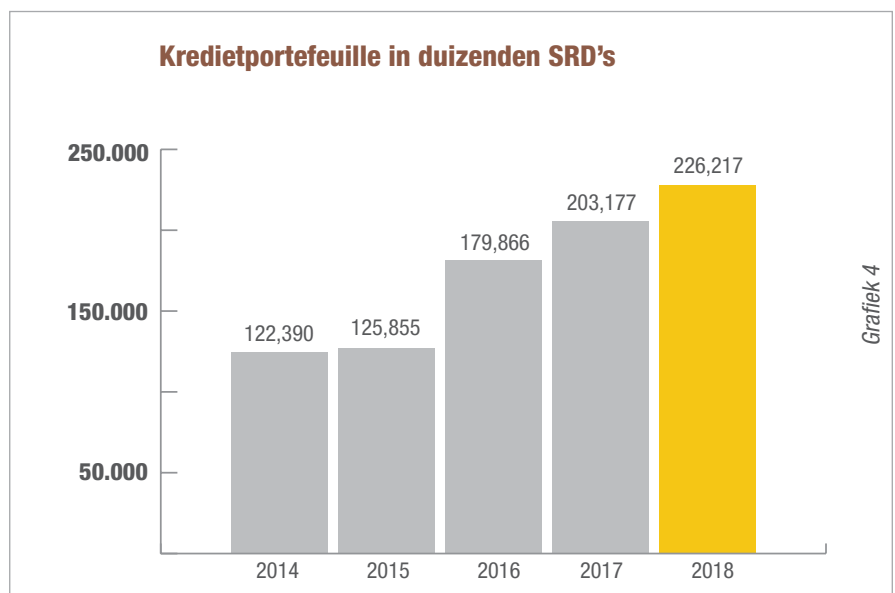
Van de toevertrouwde middelen luidde 41% in Surinaamse dollar, 36% in EURO en 23% in Amerikaanse dollar (zie tabel 1). De totale vreemde valuta component nam hiermee af met 7 procentpunt tot 58%. De aangetrokken vreemde valuta wordt uitgeleend aan kredietnemers die voldoen aan de voorwaarden en wordt voor het overige belegd.

Tabel 1: Toevertrouwde middelen naar soort en valuta.

Toevertrouwde middelen naar soort en valuta				
	2018		2017	
	x SRD 1.000	%	x SRD 1.000	%
SRD	216,056	40.7%	179,850	35.2%
SRD-Spaarrekeningen	125,229	23.6%	108,048	21.2%
SRD-Deposito's	47,565	9.0%	26,730	7.2%
SRD-Termijndeposito's	43,262	8.1%	35,072	6.9%
EUR	190,576	35.9%	209,482	41.0%
Euro-Spaarrekeningen	168,388	31.7%	190,291	37.3%
Euro-Deposito's	15,975	3.0%	16,473	3.2%
Euro-Termijndeposito's	6,213	1.2%	2,718	0.5%
USD	124,326	23.4%	121,247	23.7%
USD-Spaarrekeningen	84,386	15.9%	80,846	15.8%
USD-Deposito's	9,695	1.8%	8,145	1.6%
USD-Termijndeposito's	30,245	5.7%	32,256	6.3%
Totaal	530,958	100.0%	510,579	100.0%

Groei kredietportefeuille

De kredietportefeuille van de bank steeg met 11% tot SRD 226,2 miljoen per eind 2018 (zie grafiek 4). Het aantal afgesloten kredietovereenkomsten nam ten opzichte van 2017 met 25% toe tot 9.168 en het hiermee gemoeide bedrag van SRD 112,3 miljoen steeg tot SRD 121,6 miljoen ofwel met 8% (zie grafiek 5). De dollarisatiegraad van de kredietportefeuille nam af met 7 procentpunt tot 61%, mede door de beperkte vreemde valuta verstrekkingen. Zulks onder andere vanwege de doorgevoerde VW 48 maatregelen van de Centrale Bank van Suriname, waarbij banken uitsluitend vreemde valutakredieten mogen verstrekken aan personen met reguliere en ononderbroken vreemde valuta uit het buitenland alsook aan personen die in Suriname vreemde valuta-inkomsten hebben vanwege levering van goederen en diensten aan internationale organisaties. Het verhoudingsgetal tussen de kredietportefeuille en de toevertrouwde middelen nam met 3 procentpunt toe tot 45%.

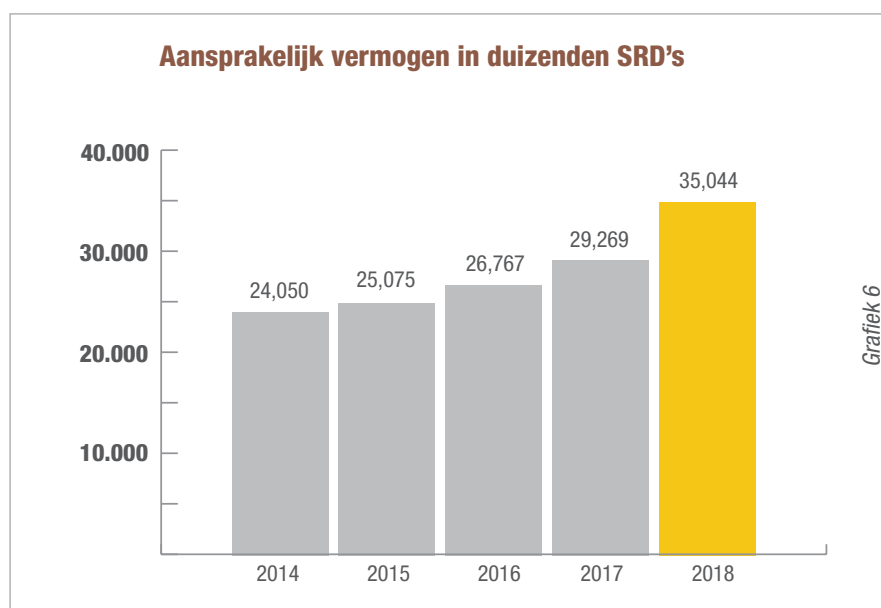
Bij de in Surinaamse valuta luidende kredieten zien wij een sterke toename in de categorieën Kredieten ten behoeve van “woning en perceel” stegen met 8% en “vervoermiddel” met 84% (zie tabel 2). Deze categorie “woning en perceel” blijft het omvangrijkst naar kredietuitzetting, door het belang dat GODO hecht aan het bevorderen van het eigen woningbezit. Wij nemen dan ook graag deel aan het 7% woningbouwfinancieringsprogramma, waarvan de financiering geschiedt ten laste van de monetaire kasreserveregeling.

Tabel 2: Verstrekte kredieten naar doel

Verstrekte kredieten naar doel				
Doel	2018		2017	
	x SRD 1.000	%	x SRD 1.000	%
Bedrijfsfinanciering	10,969	9.0%	10,808	9.6%
Woning/perceel	44,679	36.8%	41,506	37.0%
Huisraad	9,998	8.2%	7,670	6.8%
Vervoermiddel	17,578	14.5%	9,533	8.5%
Centralisatie	3,257	2.7%	3,459	3.1%
Herfinanciering	6,520	5.4%	9,918	8.8%
Overige	28,552	23.5%	29,372	26.2%
Totaal	121,553	100.0%	112,266	100.0%

Toename aansprakelijk vermogen

In 2018 steeg het aansprakelijk vermogen van GODO ten opzichte van 2017 met 20% tot SRD 35,0 miljoen (zie grafiek 6).

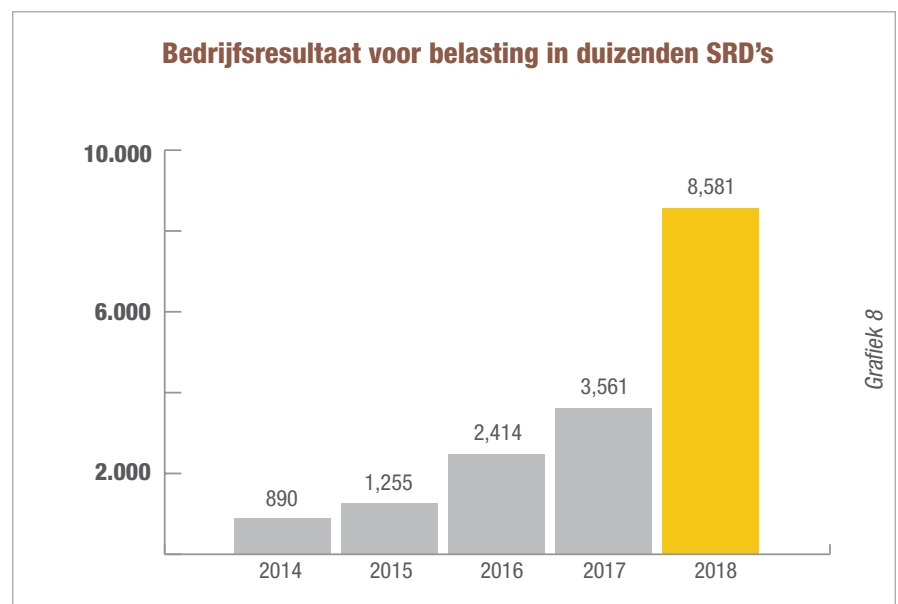
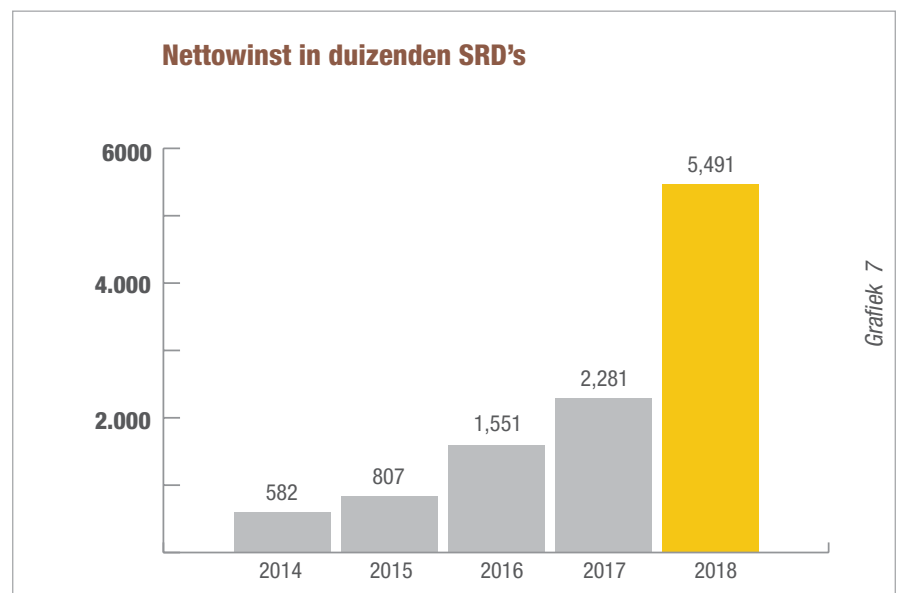

Deze toename was vooral het gevolg van de toegenomen nettowinst met SRD 5.5 miljoen, die volledig is toegevoegd aan het eigen vermogen van de bank. Deze ontwikkeling heeft geresulteerd in verbetering van onze Solvabiliteitsratio met 1 procent tot 12%.

Stijging nettowinst

De nettowinst van GODO nam in 2018 met 141% toe tot SRD 5,5 miljoen (zie grafiek 7). De activiteiten van de bank resulteerden in een bedrijfsresultaat vóór belasting van SRD 8,6 miljoen. Dit is een toename van 141% ten opzichte van 2017 (zie grafiek 8). De totale baten groeiden met 41% tot SRD 42,2 miljoen en de totale lasten met 26% tot SRD 33,1 miljoen.

Stijging totale baten

De rentebaten stegen met 18% tot SRD 30,3 miljoen, terwijl de rentelasten stegen met 22% tot SRD 14,7 miljoen. Hierdoor steeg de rentemarge met slechts 14% tot SRD 15,7 miljoen. De opbrengsten uit beleggingen met name beleggingen in schatkistpapier namen toe met 39% tot SRD 14,0 miljoen. De totale provisiebaten, te weten de afsluitprovisie en provisie op afgesloten verzekeringen, stegen als gevolg van de toegenomen kredietuitzettingen met 38% tot SRD 5,1 miljoen. De forse toename bij de buitengewone baten en lasten tot SRD 4,0 miljoen, betreft voornamelijk het resultaat uit de verkoop van een kantoorpand van de bank.

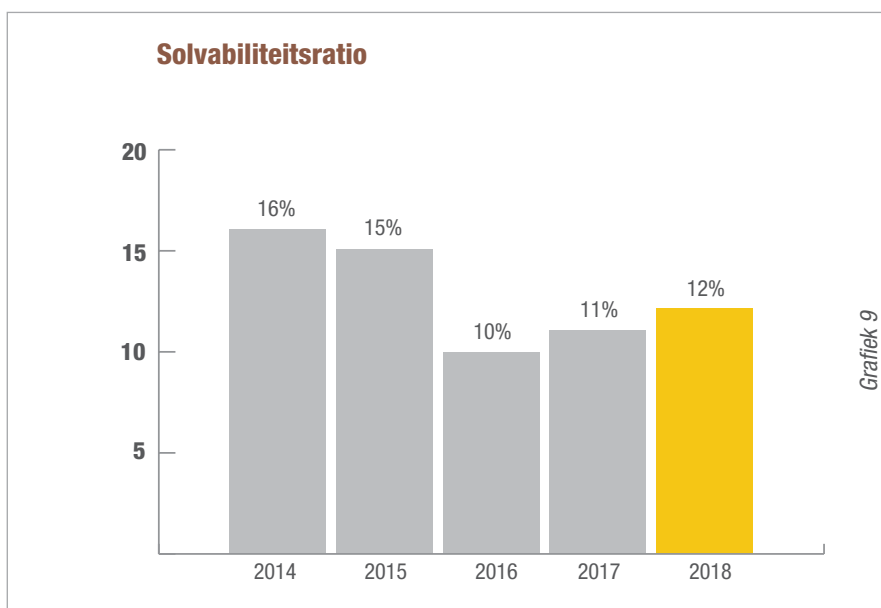
Stijging totale lasten

De totale bedrijfslasten stegen in 2018 met 26% tot SRD 33,1 miljoen ten opzichte van 2017. De totale personeelskosten namen toe met 17 % tot SRD 15,3 miljoen, dit als gevolg van de toegekende inflatiecorrectie, groei van het personeelsbestand en training en educatie van het personeel. De andere beheerskosten stegen met 47% tot SRD 12,9 miljoen. De dotatie aan de voorzieningen in verband met risicovolle kredieten bedroeg SRD 3,9 miljoen in 2018 ten opzichte van SRD 3,0 miljoen in 2017.

De financiële ratio's

Solvabiliteitsratio

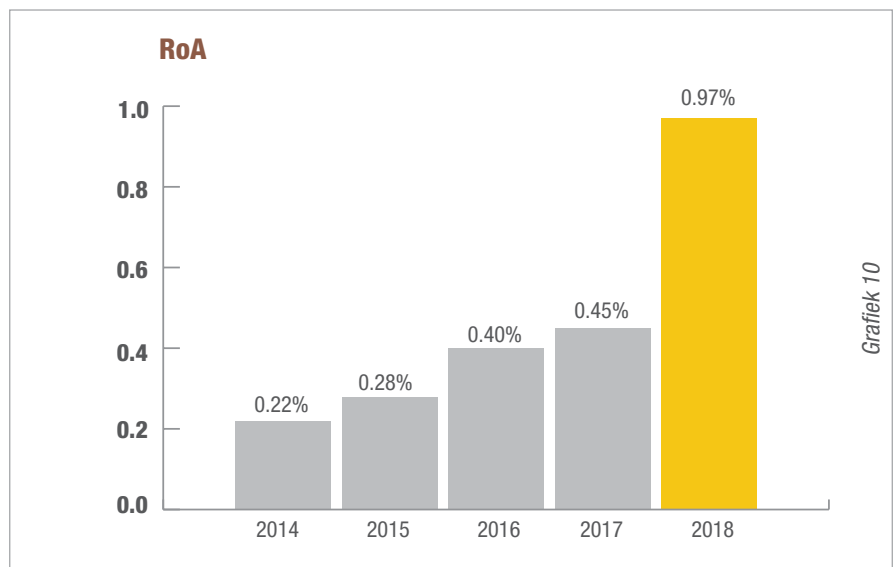
De solvabiliteitsratio is een graadmeter ter bepaling van de solvabiliteit van een financiële instelling waarbij de naar risico gewogen activa worden afgezet tegenover het toetsingsvermogen. De stijging met 1 procent tot 12% (zie grafiek 9) ten opzichte van 2017 is het gevolg van stijging van het toetsingsvermogen ten opzichte van de naar risico gewogen activa, mede door de forse toename van het nettoresultaat.

Een hogere rentabiliteit moet in combinatie met een verlaging van de risicogewogen activa de komende jaren leiden tot verdere verbetering van deze ratio. De solvabiliteitsratio van de bank ligt met 2 procent boven de voorgeschreven norm van de Centrale Bank van Suriname.

Return on Assets

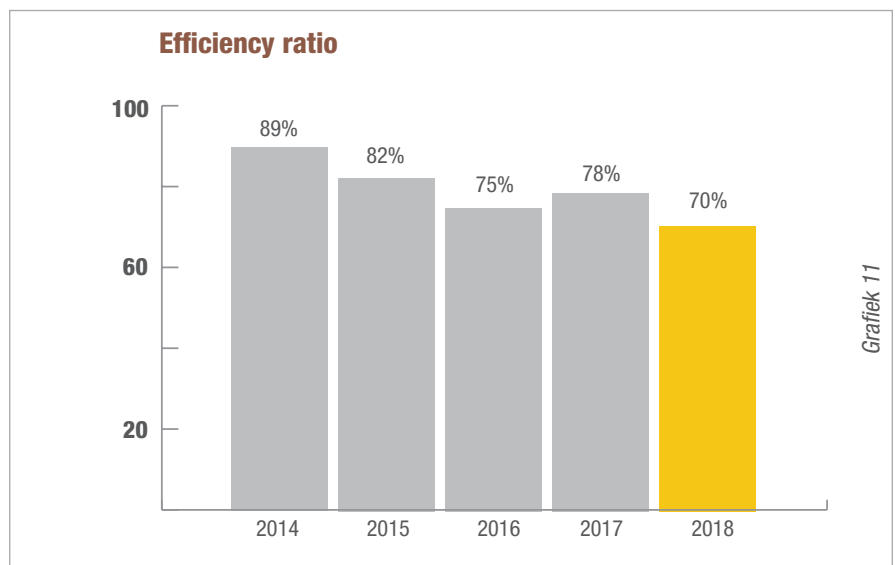
Deze ratio wordt uitsluitend gebruikt voor de meting van de commerciële levensvatbaarheid. Het is de verhouding tussen de nettowinst (na aftrek belastingen) gedeeld door de gemiddelde activa van twee perioden. Hoe hoger de ratio, hoe groter de levensvatbaarheid. De ratio heeft zich sterk verbeterd in 2018 en steeg tot 0,97% (zie grafiek 10).

De stijging is het gevolg van de toename van het netto bedrijfsresultaat tot SRD 5,5 miljoen.

Efficiency ratio

Deze ratio is een goede maatstaf voor de efficiency van de bedrijfsoperaties. Het zijn de totale bedrijfslasten, minus voorzieningen, uitgedrukt in een percentage van de totale bedrijfsopbrengsten. Hoe lager deze ratio, des te efficiënter de bedrijfsoperaties plaatsvinden. De efficiency ratio verbeterde met 8% tot 70% (zie grafiek 11) ten opzichte van 2017.

De stijging van de totale bedrijfsopbrengsten met 42% tot SRD 42 miljoen in combinatie met een minder sterke stijging van de bedrijfslasten minus de kredietvoorzieningen met 26% tot SRD 29,2 miljoen, heeft daarin geresulteerd. In 2019 zal, middels verdere verhoging van onze verdien capaciteit enerzijds en kostenbeheersingsmaatregelen anderszijds, getracht worden deze ratio verder te verbeteren.

Vooruitzichten voor het jaar 2019

Hoewel het een poos heeft geduurd om de governance structuur in compliance te brengen met de richtlijnen van de Centrale Bank van Suriname, kan gesteld worden dat zulks in 2019 een feit is. Diverse noodzakelijke herstructureringen binnen de organisatie dienen tevens als fundament voor een goede toekomst. Binnen ons strategisch beleid is enorm veel aandacht besteed aan ledenwaardecreatie. In 2019 wordt er een werkgroep geïnstalleerd om het belang van de leden helder onder de aandacht te brengen van het beleid.

Met de introductie van de participaties waarbij deelnemers mogen delen in de winst van de bank, neemt het eigen vermogen toe en dit maakt het daarnaast mogelijk om noodzakelijke investeringen te plegen.

De versterking van de Afdeling Commercie zal ook bijdragen aan een hogere mate van klantenbinding en klantgerichtheid. Hiermee geven wij meer materiële inhoud aan onze slogan "Mensen helpen Mensen". Klanten stellen terecht meer eisen aan de dienstverlening en daar is de mogelijkheid ook gecreëerd om onze bank 24/7 open te houden, middels de implementatie van de GODO Mobile App. Klanten kunnen nu op hun eigen tijd bankzaken doen, hetgeen bijdraagt aan klanttevredenheid. Tevens zijn de interne processen dusdanig gestructureerd met het oog op een hoge mate van efficiënte dienstverlening.

Onze GODO website is zeer gebruikersvriendelijk en uitnodigend voor onze klanten om zaken met ons te doen. Ook de toepassingen van Facebookpagina en Instagram wordt op zeer effectieve wijze ingezet. De doelgroep die actief is op social media, komt hierdoor ruim aan hun trekken. Het vervolg van ons HMBS-product (Happy Money Bee Sparen voor kinderen van de GLO-scholen), is tegenwoordig uitgebreid met het iSave Smart Product voor scholieren van 14 tot 21 jaar. GODO voldoet hierbij aan haar maatschappelijke plicht om jonge burgers de spaarzin te leren, zodat zij op verantwoorde wijze met financiën omgaan.

Ook wordt de dienstverlening naar onze seniorenburgers steeds verbeterd. Daarnaast wordt ten behoeve van hen steeds voortdurend gewerkt aan productontwikkeling op basis van hun behoeften. Seniorenburgers en ook anderen die assistentie behoeven bij het gebruiken van de moderne technologie om zaken met GODO te doen, worden in onze bankhal vrijblijvend bijgestaan.

De verdere ontwikkeling van onze leden en klanten wordt in het binnenland met een hoge mate van intensiteit aangepakt. De samenwerking tussen GODO en stichting GODO Foundation zorgt ervoor dat financial literacy en financial inclusion op een verder niveau worden ontwikkeld. GODO heeft als Coöperatieve Bank de stap genomen om een bijdrage te leveren aan de financieel economische ontwikkeling van haar leden en klanten in het binnenland en zal hierdoor verder werken aan het bewustzijnsproces van haar leden en klanten aldaar.

Kleinondernemersontwikkeling voert GODO hoog in haar banier. In ons voorwoord valt duidelijk te merken dat wij terug gaan naar de basis. Ondernemerschap is de basis van elke economie. Micro-ondernemersschap draagt enorm bij aan de financieel economische ontwikkeling van de gemeenschap, waaronder armoedebestrijding en het creëren van arbeidsplaatsen.

Tenslotte kan vermeld worden dat het personeel van GODO tegen het einde van 2019 ook beter gehuisvest zal worden, omdat de uitbreiding van het hoofdkantoor in volle gang en op schema is. Wij hebben niets aan het toeval overgelaten. Het bovenstaande geeft ook duidelijk aan dat de noodzakelijke fundamenten gelegd zijn om ook 2019 met een zeer positief resultaat af te sluiten.

“

De kleine ondernemer vormt de ruggengraat van de economie!

Verslag van de Raad van Toezicht

Het is ons wederom een waargenoegen om u het verslag van de Raad van Toezicht over het boekjaar 2018 te presenteren. In dit verslag wordt een beknopte uiteenzetting gegeven over de verrichte werkzaamheden in verhouding tot de rol en taken van de Raad van Toezicht bij GODO.

In dit verslag is eveneens opgenomen het pre-advies ten aanzien van de vaststelling van de jaarrekening 2018, alsook het voorstel met betrekking tot de winstbestemming.

R. Smit
Voorzitter

Taak en Samenstelling

De Raad van Toezicht handelt op basis van de bevoegdheden die in de statuten zijn omschreven. Zij houdt toezicht op het functioneren van de Directie, welke een gedelegeerde taak is van het Bestuur, en de algemene gang van zaken binnen de bank. De Raad van Toezicht staat de Directie daarnaast, zowel gevraagd als ongevraagd, met raad terzijde.

In het afgelopen boekjaar is er een wijziging gekomen in de samenstelling van de Raad van Toezicht. De heer Eric Rudge heeft met de aanvaarding van een nieuwe uitdaging zijn lidmaatschap als lid van de Raad van Toezicht moeten opgegeven. De heer Rudge heeft zijn krachten gedurende 18 jaren gegeven aan onze mooie organisatie. Wij zijn hem dan ook zeer erkentelijk hiervoor en dankbaar voor de wijze waarop hij zich heeft ingezet voor de ontwikkeling van GODO. Wij hebben de heer Rudge als zeer integer ervaren en hebben altijd gebruik mogen maken van zijn deskundigheid en heeft altijd gevraagd als ongevraagd de organisatie met raad en daad bijgestaan. Wij wensen hem heel veel succes in zijn verdere loopbaan en carrière.

In het afgelopen jaar hebben wij gewerkt aan verder inhoud geven van de Corporate Governance Code voor de bank. De formele goedkeuring door de Centrale Bank van Suriname moet nog plaatsvinden, echter hebben wij conform de Code onze werkzaamheden uitgevoerd. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat de Code in het jaar 2019 formeel goedgekeurd zal worden door de Centrale Bank. In ons verslag van vorig jaar hadden wij reeds melding gemaakt dat onderdeel van deze Code is het reglement van de Raad van Toezicht, waarin eveneens de werkwijze van de Raad is opgenomen.

In het Raad van Toezicht reglement is tevens opgenomen dat de Raad commissies heeft geïnstalleerd. Volgens de richtlijnen van de Centrale Bank moeten de volgende commissies worden benoemd, te weten:

- De Auditcommissie
  - De Risk- en Compliance commissie
  - De Remuneratie commissie
  - De Selectie- en Benoemingscommissie.
- Echter hebben wij, na overleg met de Centrale Bank, de volgende commissie ingesteld:
- De Auditcommissie
  - De Risk- en Compliance commissie
  - De Remuneratie-, Selectie- en benoemingscommissie.

De commissies adviseren de Raad over onderwerpen die binnen hun taakgebied vallen en bereiden de besluitvorming van de Raad voor. De uiteindelijke verantwoordelijkheid berust wel bij de voltallige Raad. Vanwege het uittreden van de heer Rudge uit de Raad van Toezicht heeft er een wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van de diverse commissies.

De Raad van Toezicht (van links naar rechts): **Mevrouw Manuela J. Veldkamp** (Lid), **De heer Roy S. Smit** (Voorzitter), **Mevrouw Winanda R. Ligeon** (Lid). (Niet op de foto mevrouw Wilma F. Dandel)

Vooruitlopend op de invulling van de openstaande plaats in de Raad, is de samenstelling van eerdergenoemde commissies als volgt ingevuld:

Auditcommissie

Mevrouw M. Veldkamp

Mevrouw W. Dandel

Risk- en Compliance commissie

Mevrouw M. Veldkamp

Mevrouw W. Dandel

Remuneratie-, Selectie- en benoemingscommissie

Mevrouw M. Veldkamp

Mevrouw W. Ligeon

Werkzaamheden

In het verslagjaar zijn er Gezamenlijke-, Reguliere RvT – en Commissies vergaderingen geweest. De Gezamenlijke vergaderingen betreffen vergaderingen met het Bestuur en de directie, terwijl de Reguliere RvT-vergaderingen betrekking hebben op de vergaderingen van de Raad. In het verslagjaar is de Raad van Toezicht meer dan 32 keren, zowel gezamenlijk, regulier als in commissieverband bijeengekomen. Naast de eerdergenoemde vergaderingen zijn er strategische sessies gehouden en presentaties met betrekking tot de herinrichting van de organisatie.

Succes is niet naar elkaar kijken, maar samen in dezelfde richting kijken.

De voornaamste onderwerpen die tijdens deze vergaderingen aan de orde kwamen waren:

- Het beleidsplan 2018
- De exploitatie- en investeringsbegroting 2018
- De strategie van de bank
- De kredietportefeuille
- De diverse besprekingen met de Centrale Bank
- Interne bankzaken.

Werkzaamheden van de Auditcommissie

Zoals eerder aangegeven heeft de Raad vooruitlopend op de formele goedkeuring van de Corporate Governance Code door de Centrale Bank de Auditcommissie samengesteld. In het verslagjaar heeft de commissie vergaderingen gehouden met IAD (Internal Audit Department).

Werkzaamheden van de Risk- en Compliance commissie

In het verslagjaar heeft de Risk- en Compliance commissie de documenten die nodig zijn voor het adequaat functioneren van deze afdelingen geïmplementeerd. Deze documenten, die als richtlijnen zijn voorgeschreven door de toezichthouder, zijn reeds intern goedgekeurd en besproken met de toezichthouder. Voor de komende periode zal een nadere uitwerking van de werkzaamheden van deze commissie plaatsvinden.

Werkzaamheden van de Remuneratie-, Selectie- en benoemingscommissie

Deze commissie heeft in het verslagjaar gesprekken gevoerd met onder andere de afdeling Human Resources. In de komende periode zal een totale doorlichting van de afdeling Human Resources plaatsvinden. Eveneens zal er een herverdeling van taken en bevoegdheden worden doorgevoerd.

Corporate Governance

Alhoewel de implementatie van de Corporate Governance Code in het verslagjaar nog niet had plaatsgevonden, is er zoveel als mogelijk volgens deze code gewerkt. Zo hebben de leden van de Raad van Toezicht in het verslagjaar een evaluatie gepleegd over het functioneren van de Raad in zijn totaliteit, alsook het functioneren van de individuele leden. De conclusie die getrokken is, is dat de Raadsleden zowel collectief als individueel, naar tevredenheid hebben gefunctioneerd. Het streven is er altijd op gericht het functioneren verder te verbeteren.

Onafhankelijkheid van de Raad van Toezicht

Alle raadsleden voldoen naar het oordeel van de raad aan de vereiste onafhankelijkheid conform de desbetreffende bepalingen in de Corporate Governance Code van de Centrale Bank van Suriname. Daarnaast voldoet de Raad aan de wet Toezicht Bank en Kredietwezen.

Jaarrekening en winstverdeling

De opgestelde jaarrekening 2018, bestaande uit de balans, winst- en verliesrekening, het kasstroomoverzicht, vergezeld van de nodige toelichting, is door de Raad getoetst en beoordeeld. Deze is vervolgens in een gezamenlijke vergadering in aanwezigheid van de externe accountant besproken. De jaarrekening is conform de statuten van de bank gecontroleerd door de externe accountant en voorzien van een goedgekeurde controleverklaring.

Voorstel winstbestemming

De winst vóór belasting bedraagt SRD 8.580.972,-. Na aftrek van de inkomstenbelasting bedraagt de nettowinst SRD 5.491.822,-.

De Raad adviseert u de jaarrekening 2018 vast te stellen overeenkomstig de voorgelegde stukken. De Raad stelt tevens voor decharge te verlenen aan het Bestuur en de directie voor het gevoerd beleid en aan de leden van de Raad voor het gehouden toezicht.

Voorts geven wij u in overweging, uw goedkeuring te geven aan het voorstel om het batig saldo van SRD 5.491.822,- toe te voegen aan het Aansprakelijk Vermogen.

Dankzegging

Wij vertrouwen erop met dit verslag de voorgeschreven verantwoording te hebben afgelegd over de wijze waarop wij als Raad van Toezicht invulling hebben gegeven aan onze taak en maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Raad bedankt het Bestuur en de Directie voor de wijze waarop zij de belangen van de bank behartigd en de strategische keuzes daarbij, vooral in het licht van de uitdagende omstandigheden in het bankwezen. Onze dank gaat ook uit naar onze leden voor het in ons gestelde vertrouwen. Wij bedanken verder de managers, staf en de overige medewerkers voor hun individuele bijdrage voor het realiseren van de gestelde doelstellingen.

Tenslotte zijn wij ook dank verschuldigd aan onze leden, cliënten en overige relaties, voor het gestelde vertrouwen en wij zijn u erkentelijk voor uw keus voor GODO. Dit vertrouwen geeft ons de kracht om verder te gaan en legt een goede basis voor wederzijds voordeel.

Paramaribo,

Raad van Toezicht:

De heer Roy S. Smit (Voorzitter)
Mevrouw Manuela J. Veldkamp (Lid)
Mevrouw Winanda R. Ligeon (Lid)
Mevrouw Wilma F. Dandel (Lid)

Curricula vitae

DIRECTIE

P.I. (Percy) Glenem, DRS. - Directeur

Percy trad op 01 oktober 2018 in dienst bij GODO en werd aangesteld als Algemeen Directeur. Hij begon in 1993 met zijn carrière in het bankwezen bij de Surinaamse Volkskredietbank. Vanaf 1997 maakte hij deel uit als lid van het managementteam van de Surinaamse Volkskredietbank waarna hij in 1999 werd aangesteld als Onderdirecteur Commerciële Zaken. Vervolgens kreeg zijn carrière een nieuwe impuls waarbij hij in 2012 werd benoemd tot Chief Executive Officer. Een functie die hij tot en met 31 december 2016 heeft vervuld. In die rol heeft hij onder andere succesvol de integratie tussen de VCB- en Landbouwbank geleid na de fusie in 2015. Een unicum in de Surinaamse bankensector. Vanaf januari 2017 is hij als adviseur tevens management-coach verbonden aan verschillende bedrijven en organisaties. Hij heeft verder op verschillende momenten deel uitgemaakt van de examencommissie van het Master Programma Banking & Finance van het Instituut For Graduation Studies & Research Suriname en is tevens lid van de Vereniging van Economisten en The Caribbean Institute of Certified Management Consultants (CICMC). Percy studeerde in 1996 af aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname en verkreeg daarbij de titel van Doctorandus in Bedrijfseconomie.

BESTUUR

E.R. (Edwin) Watson - Bestuursvoorzitter

Edwin fungeert vanaf 2005 tot heden als onderdirecteur bij Carimexco N.V. Van 1990 tot 2003 heeft hij gefungeerd als Manager Personeels- en Algemene Zaken bij Kirplani's N.V. In 1998 werd hij bij de voornoemde organisatie verantwoordelijk gesteld voor het opzetten van een Marketingafdeling. Hij is als voorzitter betrokken bij diverse organisaties waaronder het platform voor Burgerparticipatie en ontwikkeling in het district Para (Para Force Suriname) en Habitat For Humanity Suriname. Hij zet zich bij de laatstgenoemde organisatie in voor het ontwikkelen van betaalbare woonoplossingen voor de lagere inkomensklasse. Edwin heeft zijn MBO- diploma behaald aan het Natuur Technisch Instituut en had als studierichting Elektrotechniek.

F.C.F (Frits) Terlaan, QT - Bestuurslid

Frits is in augustus 1988 met zijn bancaire carrière begonnen als staf lid bij de Centrale Bank van Suriname. Vanaf het jaar 1993 tot en met 2000 is hij werkzaam geweest bij de Maduro & Curielsbank te Curaçao met als laatste functie Assistant Group Controller. Frits fungeert vanaf februari 2017 tot op heden als Directeur bij de SPSB Trust N.V. Vanaf 2001 tot en met april 2013 heeft de heer Terlaan gefungeerd als Manager Financiën & administratie bij de Coöperatieve Spaar- en Kredietbank GODO G.A. In mei 2013 is hij benoemd tot Algemeen Directeur van voornoemde organisatie waar hij tot en met augustus 2015 zijn krachten heeft gegeven. Van november 2015 tot januari 2017 is hij Financieel adviseur geweest bij de Surinaamse Postspaarbank. Frits heeft in november 2007 aan de Nederlandse Vereniging voor Managers (NIVE) deelgenomen aan de opleiding Qualified Treasurer en verkreeg daarbij zijn Post HBO-diploma.

J.P. (Joan) Telgt, Mr., BBA - Bestuurslid

Joan is vanaf 1993 tot op heden betrokken geweest in diverse rollen en/of functies bij Staatsolie. Zij is als secretaris, regio coördinator, voorzitter Commissie van Toezicht en penningmeester betrokken bij diverse organisaties zoals de Vereniging voor Biodiversiteit van Guyana (secretaris), Soroptimist International Club Paramaribo (regio coördinator) en Coöperatie Staatsolie (Voorzitter Commissie van Toezicht en penningmeester). Joan heeft in 2011 haar Doctorale Rechten opleiding aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname afgerond en verkreeg daarbij de titel van Meester in de Rechten. Daarnaast heeft zij de HBO-opleiding Management Economie en Recht aan de IDPM-Inholland afgerond en verkreeg de titel BBA. In 2015 heeft zij haar diploma behaald in Hoger Veiligheidskunde via het Ministerie van Arbeid. Zij is een expert op het gebied van Health, Safety Environment & Quality, Geo-hydrologie en Petroleum techniek.

DE RAAD VAN TOEZICHT**R.S. (Roy) Smit** - Voorzitter

Roy is thans werkzaam als consultant in diverse bedrijven en organisaties, is actief lid als President-Commissaris binnen de Raad van Commissarissen van de N.V. Luchthavenbeheer en is tevens lid van de Deviezencommissie. Hij was van 1986 tot 2000 stafmedewerker en onderdirecteur bij de Landbouwbank N.V. Verder was hij lid van de Raad van Commissarissen van de Lanbouwbank N.V. en de Hakrinbank N.V. Hij heeft ook wezenlijke bijdrage geleverd aan diverse beleidsnota's waaronder de analyse van de Invoer, Uitvoer en Deviezenbeleidsuitvoering en de Herstructurering Administratieve Organisatie Landbouwbank N.V. Roy heeft gestudeerd aan het IBW te Rotterdam, Nederland.

M.J. (Manuela) Veldkamp, Drs. - Lid

Manuella is vanaf maart 2011 als docent verbonden aan de UNASAT en vanaf november 2014 ook als docent aan het IOL. Zij is ook als docent, coördinator en leidinggevende verbonden geweest aan diverse instanties in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Zij heeft specifieke vaardigheden ontwikkeld op het gebied van Kwaliteit-, Marketing-, en Organisationsmanagement en heeft daarin verschillende projecten met goed gevolg afgerond. Vanaf 2002 tot en met 2012 was zij als consultant, coördinator en trainer betrokken bij projecten ten behoeve van het Community Development Fund Suriname (CDFS) en het SECAD-foundation. Manuella heeft in 2010 de Doctoraalstudie Economie afgerond aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname.

W.R. (Winanda) Ligeon - Lid

Winanda is werkzaam als Finance Manager bij Stichting Parima en is verantwoordelijk voor het ontwikkelen, implementeren en in stand houden van de administratieve systemen betreffende het beheer van liquide middelen incasso van alle nationale en internationale vorderingen. Winanda heeft in 1984 haar diploma voor Moderne Bedrijfsadministratie behaald aan de Stichting Vereniging van Leraren voor praktijkexamens. Vervolgens studeerde zij in 1991 af aan het Instituut voor de Opleiding van Leraren met als studierichting MO-A Handelswetenschappen.

W.F. (Wilma) Dandel - Lid

Wilma is vanaf 2009 de Managing Director van W.D. Agriculture Limited Liability en vanaf 2014 van WiDa Consultancy & Services. Zij is mede ontwikkelaar geweest van het Caribische trainingsprogramma voor de Caraïbische MSME-sector. Vanaf 2004 is zij begonnen als trainer in Business Planning en Business Start up voor Small & Medium Enterprises. Daarnaast fungeerde zij als assistant Chief Executive Officer van Power Agriculture Technology & Consultancy. Wilma heeft bedrijfseconomie gestudeerd aan de Universiteit van Suriname. Daarna heeft zij gestudeerd aan de Suriname College of Accountancy, Tjong A Hung, te Paramaribo, Suriname.

JAARREKENING 2018

Balans per 31 december 2018 vóór bestemming resultaat

Winst- en verliesrekening over 2018

Kasstroomoverzicht over 2018

Toelichting op de jaarrekening

Overige gegevens

Balans per 31 december 2018 vóór bestemming resultaat (in SRD)

ACTIVA	31 december 2018	31 december 2017
Kasmiddelen	124.548.827	108.755.812
Vorderingen op kredietinstellingen	74.389.522	94.500.471
Overlopende activa	3.614.938	12.937.863
Kredieten	226.217.194	203.176.607
Schatkistpapier	92.516.373	86.712.554
Termijn deposito's	48.855.482	26.333.482
Effecten	321.234	383.312
Immateriele vaste activa	253.525	-
Materiële vaste activa	13.455.866	16.106.700
TOTAAL ACTIVA	584.172.961	548.906.801

Balans per 31 december 2018 vóór bestemming resultaat (in SRD)

PASSIVA	31 december 2018		31 december 2017	
Schulden aan Kredietinstellingen		5.565.403		1.175.146
Toevertrouwde middelen				
Spaargelden	378.002.698		379.185.315	
Overige	152.955.239		131.393.525	
		530.957.937		510.578.840
Overlopende passiva		8.866.386		5.017.585
Voorzieningen		3.739.000		2.866.068
Aansprakelijk vermogen				
Fonds voor algemene bankrisico's	626.419		626.419	
Herwaarderingsreserve	3.485.249		3.380.004	
Algemene reserve	22.089.813		19.914.040	
Bestemmingsfonds	49.051		49.051	
Entrepenningen	3.004.147		2.720.840	
Ledencertificaten	297.734		297.788	
Resultaat boekjaar	5.491.822		2.281.020	
		35.044.236		29.269.162
TOTAAL ACTIVA		584.172.961		548.906.801

Raad van Toezicht:

De heer Roy S. Smit (Voorzitter)
 Mevrouw Manuela J. Veldkamp (Lid)
 Mevrouw Winanda R. Ligeon (Lid)
 Mevrouw Wilma F. Dandel (Lid)

Het Bestuur:

De heer Edwin R. Watson (Voorzitter)
 De heer Frits C. Terlaan (Lid)
 Mevrouw Joan P. Telgt (Lid)

De Directie:

De heer Percy I. Clenem (Algemeen Directeur)
 De heer Ashwin H. Gopi (Directeur Commercie)

Winst- en verliesrekening over 2018 (in SRD)

BATEN	2018		2017	
Rentebaten	30.323.843		25.798.722	
Rentelasten	14.666.777		12.046.019	
Rentemarge		15.657.066		13.752.703
Opbrengsten uit beleggingen		14.038.527		10.095.597
Provisiebaten	5.123.766		3.711.303	
Resultaat uit financiële transacties	662.169		679.129	
Overige baten	2.625.923		1.675.315	
Overige inkomsten		8.411.857		6.065.747
Totaal Baten		38.107.451		29.914.047
Lasten				
Personeelskosten	14.305.966		12.335.101	
Pensioenkosten	962.377		685.940	
Andere beheerskosten	12.893.474		8.792.959	
Personeels- en andere beheerskosten		28.161.817		21.814.000
Afschrijvingen		1.537.615		1.485.637
Bedrijfslasten		29.699.433		23.299.637
Waardevermindering van vorderingen en dotaties aan voorzieningen		3.880.135		2.951.563
Totale lasten		33.579.568		26.251.200
Bedrijfsresultaat		4.527.883		3.662.847
Diverse baten en lasten		4.053.089		-102.039
Resultaat vóór belasting		8.580.972		3.560.808
Inkomstenbelasting		3.089.150		1.279.788
NETTO RESULTAAT		5.491.822		2.281.020

Raad van Toezicht:

De heer Roy S. Smit (Voorzitter)
Mevrouw Manuela J. Veldkamp (Lid)
Mevrouw Winanda R. Ligeon (Lid)
Mevrouw Wilma F. Dandel (Lid)

Het Bestuur:

De heer Edwin R. Watson (Voorzitter)
De heer Frits C. Terlaan (Lid)
Mevrouw Joan P. Telgt (Lid)

De Directie:

De heer Percy I. Clenem (Algemeen Directeur)
De heer Ashwin H. Gopi (Directeur Commercie)

Kasstroomoverzicht over 2018 (in SRD)

(Bedragen X SRD 1.000)	2018		2017	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Resultaat		5.492		2.281
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen	1.538		1.486	
- Waardeveranderingen van vorderingen	2.367		2.540	
- Mutatie voorzieningen	873		703	
- Schulden niet Gouvernemente Instellingen	-		-160	
- Overige mutaties overlopende posten	13.172		24.280	
		17.949		28.849
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		23.441		31.130
Mutatie kredieten aan de private sector	-25.408		-25.850	
Mutatie bankiers	4.390		-1.813	
Mutatie toevertrouwde middelen	20.379		78.610	
		- 638		50.947
Kasstroom uit operationele activiteiten		22.803		82.078
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Effecten	62		-6	
Schatkistpapier	-5.804		-38.336	
Termijndeposito's	-22.522		6.016	
Materiële vaste activa	1.160		-3.293	
Overige mutatie Materiële vaste activa	2.273		-	
Immateriële vaste activa	-253.525		-	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		- 27.404		-35.619
		- 4.601		46.459
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Entrepenningen	283		237	
Herwaarderingsreserve	130		-4	
Algemene reserve	130		-	
Leden certificaat	-		-11	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		283		222
Saldo kasstroom		- 4.318		46.681
Beginsaldo kasmiddelen + vorderingen op kredietinstellingen		203.256		156.576
Eindsaldo kasmiddelen + vorderingen op kredietinstellingen		198.938		203.256

Raad van Toezicht:

De heer Roy S. Smit (Voorzitter)
Mevrouw Manuela J. Veldkamp (Lid)
Mevrouw Winanda R. Ligeon (Lid)
Mevrouw Wilma F. Dandel (Lid)

Het Bestuur:

De heer Edwin R. Watson (Voorzitter)
De heer Frits C. Terlaan (Lid)
Mevrouw Joan P. Telgt (Lid)

De Directie:

De heer Percy I. Clenem (Algemeen Directeur)
De heer Ashwin H. Gopi (Directeur Commercie)

Grondslagen van waardering

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Grondslag voor opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Vergelijking met vorig jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering van activa en passiva en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand boekjaar.

Grondslagen van waardering van activa en passiva Kasmiddelen

De kasmiddelen betreffen de wettige betaalmiddelen zowel in de locale als in de vreemde valuta alsook de vorderingen op de Centrale Bank van Suriname (CBvS).

Vorderingen op kredietinstellingen

Met uitzondering van de vordering op de CBvS worden onder post 'Bankiers' opgenomen de rekening-courant vorderingen op binnenlandse en buitenlandse banken. Indien een rekening-courantvordering op een bank in enig jaar omslaat in een rekening-courantschuld dan wordt dat saldo in dat jaar onder de post 'schulden aan banken' opgenomen.

Kredieten

De kredieten zijn opgenomen voor de nominale bedragen onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor risico's, die de coöperatie loopt uit hoofde van het kredietbedrijf. De dotatie aan de voorziening is in de winst- en verliesrekening opgenomen onder de post "waardevermindering van vorderingen". De per balansdatum nog te ontvangen rente over de kredieten, wordt eveneens verantwoord onder de post "Kredieten".

Effecten

De effecten worden gewaardeerd tegen de marktwaarde. De waardeveranderingen zijn verwerkt in de resultatenrekening.

Materiële vaste activa

Het terrein en het gebouwencomplex van de coöperatie worden gewaardeerd tegen de actuele waarde onder aftrek van afschrijvingen. De actuele waarde wordt bepaald op grond van taxaties van deskundigen. De laatste taxatie heeft in augustus 2013 plaatsgevonden. De eventuele veranderingen in de actuele waarde van gebouwen en terreinen worden ten gunste van de herwaarderingsreserve verantwoord onder aftrek van een voorziening voor latente belastingverplichtingen tegen het nominaal belastingtarief.

De afschrijvingen op de bankgebouwen vinden lineair plaats over de geschatte economische levensduur (2,5% per jaar). Deze worden tegen actuele waarde dan wel lagere bedrijfswaarde opgenomen.

Onder de gebouwen en terreinen zijn eveneens opgenomen de ingekochte terreinen en gebouwen op gehouden veilingen. Deze ingekochte onroerende goederen worden aangehouden voor verkoop en zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere opbrengstwaarde.

De overige bedrijfsmiddelen en inventaris worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Investerings in vreemde valuta worden gewaardeerd tegen de transactiekurs. De afschrijving op de bedrijfsmiddelen is gebaseerd op de geschatte economische levensduur, die per categorie als volgt is vastgesteld:

- transportmiddelen : 4 jaren
- inventarissen : 3 – 8 jaren

Onder de overige bedrijfsmiddelen worden ook kunstwerken opgenomen, waarop niet wordt afgeschreven.

Toevertrouwde middelen

Hieronder zijn inbegrepen de schulden in rekening-courant, de spaargelden en de giro's. Zij worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De ultimo van het boekjaar verschuldigde rente over de toevertrouwde middelen is verantwoord onder "Overlopende passiva".

Voorzieningen

Voorziening latente belastingverplichtingen

De voorziening voor latente belastingverplichtingen betreft verplichtingen die voortvloeien uit de tijdelijke verschillen in waarderingsgrondslagen tussen bedrijfseconomische en de fiscale waardering. De voorziening wordt opgenomen voor de nominale waarde waarbij wordt uitgegaan van het geldende belastingtarief.

Fonds voor algemene bankrisico's

Er wordt een fonds voor algemene bankrisico's (FAR) aangehouden om reden van voorzichtigheid, teneinde de algemene risico's van het bankbedrijf af te dekken. De hoogte van dit fonds en de toevoeging aan dit fonds zijn gebaseerd op de verwachte ontwikkelingen van huidige en toekomstige risico's. Dotaties worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder het hoofd "Waardeveranderingen van vorderingen en voorzieningen van in de balans opgenomen verplichtingen".

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve op terreinen en gebouwen worden onder aftrek van de latent verschuldigde belastingen in de herwaarderingsreserve opgenomen.

Overige activa en passiva

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven, worden de overige activa en passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde. Hierbij wordt op vorderingen, indien dit noodzakelijk is, een voorziening in mindering gebracht.

Grondslagen van resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald door het verschil tussen de rentebaten uit kredietverlening en overige uitzettingen enerzijds en de rentelasten van de opgenomen en toevertrouwde gelden anderzijds. De opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht, de lasten reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Provisie en overige baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Onder resultaat financiële transacties worden koersresultaten op basis van de valuta-omrekeninggrondslagen verantwoord.

Afschrijvingen op bedrijfsgebouwen zijn gebaseerd op actuele waarde. De overige bedrijfsmiddelen en overige inventaris worden afgeschreven op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur.

Inkomstenbelasting

Inkomstenbelasting wordt berekend door toepassing van het geldende tarief op het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening gehouden wordt met fiscale faciliteiten, voor zover van toepassing.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasmiddelen en vorderingen op kredietinstellingen.

Vreemde valuta**Presentatie, rapportage- en functionele valuta**

De jaarrekening is gepresenteerd in Surinaamse Dollar (SRD) uitgedrukt in absolute waarden. De presentatie valuta is tevens ook de functionele valuta.

Monetaire activa en passiva in valuta

Monetaire activa en passiva luidende in vreemde valuta worden omgerekend tegen de aankoopkoers, zoals genoteerd door de Centrale Bank van Suriname per jaareinde. De uit de omrekening voortvloeiende koersverschillen zijn opgenomen in de winst- en verliesrekening onder de post "Resultaat uit financiële transacties". Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de gemiddelde maandkoers van afwikkeling.

	31 december 2018 (in SRD)	31 december 2017 (in SRD)
USD 1	7.396	7.396
EUR 1	8.436	8.790

Toelichting op de balans per 31 december 2018 (in SRD)

ACTIVA	31 december 2018	31 december 2017
Kasmiddelen Onder dit balanshoofd zijn de voorraden contante betalingsmiddelen, de directe opeisbare tegoeden bij de CBvS, alsmede de kasreserve in SRD en VV opgenomen.	124.548.827	108.755.812
Vorderingen op Kredietinstellingen Dit betreft de vorderingen op binnen- en buitenlandse banken.	74.389.522	94.500.471
Overlopende activa Dit betreft vooruitbetaalde kosten en overige te ontvangen en nog niet gefactureerde bedragen.	3.614.938	12.937.863
Kredieten Hieronder zijn opgenomen de met het kredietbedrijf samenhangende vorderingen. In de regel geldt dat de spaartegoeden van de kredietnemer bij de coöperatie mede dienen als zekerheidsstelling. Met een voorziening voor waardevermindering is er rekening gehouden.	226.217.194	203.176.607
Schatkistpapier Betreft tien beleggingen bij de Centrale Bank van Suriname. De interesten bedragen 10,5% per jaar met een looptijd van 18 maanden en 9% per jaar met een looptijd van 12 maanden.	92.516.373	86.712.554
Termijndeposito's	48.855.482	26.333.482
Effecten Dit zijn lokale beleggingen. De effecten worden gewaardeerd op basis van de marktwaarde.	321.234	383.312
Materiele Vaste activa	13.455.866	16.106.700

Immateriële Vaste activa (in SRD)

Onderstaand geven wij een samenvattend overzicht van de mutaties van de materiële vaste activa in het boekjaar:

	Implementatie software
1 januari 2018	
Aanschafwaarde	-
Afschrijvingen	-
Boekwaarde	-
Mutaties in 2018	
Investeringen	253.525
Afschrijvingen	-
	253.525
31 december 2018	
Aanschafwaarde	253.525
Afschrijvingen	-
Boekwaarde	253.525

Materiële Vaste activa (in SRD)

Onderstaand geven wij een samenvattend overzicht van de mutaties van de materiële vaste activa in het boekjaar:

	Terreinen	Gebouwen	Inventaris	Transport- middelen	Onderhanden werken	Totaal
1 januari 2018						
Aanschafwaarde	3.065.588	7.470.3460	9.614.418	1.148.904	501.754	21.801.008
Herwaardering	2.615.680	1.521.788	-	-	-	4.137.468
Actuele- resp.aanschafwaarde	5.681.268	8.992.134	9.614.418	1.148.904	501.754	25.938.477
Cum. afschrijvingen	-	-2.243.424	-6.662.427	-925.927	-	-9.831.777
Boekwaarde	5.681.268	6.748.711	2.951.992	222.977	501.754	16.106.700
Mutaties in 2018						
Investeringen	161.115	159.416	499.520	90.231	249.551	1.159.834
Desinvestering	-1.215.642	-599.817	-	-	-	-1.815.460
Afschrijvingen	-	-373.127	-1.023.052	-141.436	-	-1.537.615
Afschrijving	-	-	-	-	-	-
Desinvestering	-	71.228	-	-	-	71.228
Overboeking	-	126.336	96.148	-	-751.304	-528.820
	-1.054.527	-615.964	-427.384	-51.205	-501.753	-2.650.834
31 december 2018						
Aanschafwaarde	2.052.911	7.227.509	10.210.086	1.239.135	-	20.729.642
Herwaardering	2.573.829	1.521.788	-	-	-	4.095.617
Actuele- resp. aanschafwaarde	4.626.741	8.749.297	10.210.086	1.239.135	-	24.825.259
Cum. afschrijvingen	-	-2.616.551	-7.685.478	-1.067.364	-	-11.369.392
Boekwaarde	4.626.741	6.132.746	2.524.608	171.772	-	13.455.867
Afschrijvingspercentage		2,5%	12,5 - 33,3%	25%	-	

Toelichting op de balans per 31 december 2018 (in SRD)

Passiva in SRD	31 december 2018	31 december 2017
Toevertrouwde middelen	530.957.937	510.578.840
Spaargelden betreffen de tegoeden van de leden op de spaarrekeningen. Overige toevertrouwde middelen hebben betrekking op direct opeisbare deposito's en op termijndeposito's.		
Overlopende passiva	8.866.386	5.017.585
Dit betreft vooruit ontvangen bedragen, te betalen rente alsmede overige te betalen bedragen.		
Voorzieningen	3.739.000	2.866.068
Voorziening latente belastingverplichtingen	2.505.790	2.423.048
Voorziening claim	1.223.210	443.020
Voorziening latente belastingverplichtingen	2018	2017
Stand per 1 januari	2.423.048	1.707.935
Af: - Vrijval ten gunste van nog te betalen inkomstenbelasting.	13.696	-13.697
- Herwaardering Albina	96.439	-2.125
Bij: Dotatie als gevolg van definitieve aangifte inkomstenbelasting 2016	-	730.935
Stand per 31 december	2.505.791	2.423.048
Voorziening Claim		
Stand per 1 januari	311.290	0
Bij: dotatie	921.919	311.290
Stand per 31 december	1.233.209	443.020

Toelichting op de balans per 31 december 2018 (in SRD)

Aansprakelijk vermogen	31 december 2018	31 december 2017
Fonds voor algemene bankrisico's		
Stand per 1 januari	626.419	626.419
Vrijval	-	-
Stand per 31 december	626.419	626.419
Herwaarderingsreserve		
Stand per 1 januari	3.380.004	3.400.388
Af : - Vrijval t.g.v. Algemene Reserve	129.595	-16.600
- Herwaarderingsreserve	- 24.347	-3.784
Stand per 31 december	3.485.252	3.380.004
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	19.914.040	18.346.410
Resultaat voorgaand boekjaar	2.281.020	1.551.030
	22.195.060	19.897.440
Bij: Vrijval vanuit herwaarderingsreserve	-105.246	16.600
Stand per 31 december	22.089.814	19.914.040
Bestemmingsfonds		
Betreft technische ondersteuning ontvangen van de beheerder van het Micro Kredieten Fonds ter uitvoering van het Micro Kredieten Programma. Deze schenking is uitsluitend bestemd voor capaciteitsversterking, aanschaf van systemen en operationele verliezen.		
Stand per 1 januari	49.051	626.419
Bij: Microkredietfonds technische ondersteuning	-	-
Stand per 31 december	297.734	443.020

Toelichting op de balans per 31 december 2018 (in SRD)

	31 december 2018	31 december 2017
Entrepenning		
Dit betreft het geaccumuleerd bedrag dat door de leden éénmalig bij toetreding wordt gestort op rekening van de coöperatie, dit ter versterking van het eigen vermogen. De door een lid betaalde entrepenning wordt niet uitgekeerd bij uittreding.		
Stand per 1 januari	2.720.840	2.484.237
Toetredingen	283.307	236.603
Stand per 31 december	3.004.147	2.720.84
Ledencertificaten		
Een ledencertificaat is de participatie van leden en niet leden aan de vorming van het eigen vermogen van GODO. Het ledencertificaat is een belegging voor onbepaalde tijd met een gegarandeerde rente. Een ledencertificaat is niet opzegbaar maar wel verhandelbaar. Conform de richtlijnen van de Centrale Bank van Suriname is 50% van de ledencertificaten als eigen vermogen aangemerkt. De overige 50% is verwerkt als zijnde spaargelden.		
Stand per 1 januari	777.096	777.755
Aangeboden ter verhandeling	-106	-22.395
Koersverschil	-6.451	21.737
	770.539	777.097
Presentatie als toevertrouwde middelen	-472.805	-479.309
Stand per 31 december	297.734	297.788

Toelichting op de winst- en verliesrekening 2018 (in SRD)

	2018	2017
Rentemarge Dit betreft het voordelig verschil tussen de rentebaten en de rentelasten.	15.657.066	13.752.703
Opbrengsten uit beleggingen Dit betreft het resultaat uit binnenlandse en buitenlandse beleggingen.	14.038.527	10.095.597
Provisiebaten en overige baten In deze posten zijn de opbrengsten uit de dienstverlening verwerkt.	7.749.689	5.386.618
Resultaat uit financiële transacties Dit omvat o.a. de koersverschillen welke voortvloeien uit de omrekening van monetaire activa en passiva luidend in vreemde valuta.	662.169	679.129
Personeelslasten Hierin zijn begrepen salarissen, bonussen, sociale lasten, trainingen, pensioenkosten en andere voorzieningen.	15.268.343	13.021.041
Andere beheerskosten Deze post omvat o.a. automatiserings- en kantoorkosten, vacatiegelden Raad van Toezicht en Bestuur, accountantskosten, drukwerk, kosten transportmiddelen en overige exploitatiekosten.	12.893.474	8.792.959
Afschrijvingen Dit betreft afschrijvingen op inventarissen, transportmiddelen en gebouwen.	1.537.615	1.485.637
Diverse baten en lasten Dit betreft baten verkregen uit aflossingen reeds afgeboekte leningen en overige baten en lasten.	4.053.089	-102.039
Waardevermindering vorderingen en andere voorzieningen Deze post bestaat uit de toevoeging aan de voorziening waardevermindering van vorderingen en de voorziening voor groot onderhoud gebouwen, arbeidsongeschiktheid en medische kosten gepensioneerden.	3.880.135	2.951.563

Overige gegevens

STATUTAIRE BEPALINGEN INZAKE DE BESTEMMING VAN HET VOORDELIG SALDO

Artikel 53 lid 1

Het voordelig saldo van de winst- en verliesrekening dat na afboeking van de bedragen voor afschrijvingen, voorzieningen en bijzondere reserveringen overblijft, wordt toegevoegd aan de algemene reserve, welke zal dienen tot delging van eventuele verliezen.

Artikel 53 lid 2

De algemene ledenvergadering kan, nadat het bestuur onder goedkeuring van de Raad van Toezicht daartoe een voorstel heeft ingediend, als volgt van het bovenstaande afwijken. Hetgeen ingevolge het bepaalde in lid 1 van dit artikel aan de algemene reserve zou moeten worden toegevoegd, kan door de algemene ledenvergadering:

- a. tot ten hoogste een vierde gedeelte doch niet meer dan een bedrag, gelijk aan vier procent van het bedrag van die algemene reserve worden besteed voor doeleinden, welke door haar van plaatselijk of algemeen belang worden geacht.
- b. tot ten hoogste de helft worden besteed tot terugbetaling aan de leden, over wie ter aanzuivering van een tekort een omslag, als bedoeld in artikel 15 lid 5, heeft plaatsgehad.

Artikel 54

De reserves mogen in geen geval onder de leden worden verdeeld.

STATUTAIRE BEPALINGEN INZAKE DE BIJDRAGE IN HET NADELIG SALDO

Leden aansprakelijkheid

Artikel 15 lid 5

Bij besluit van de Algemene Leden Vergadering kan, op voorstel van het Bestuur, worden bepaald, dat een nadelig saldo, voorkomende op de laatstelijk goedgekeurde balans, naar gelijke delen wordt omgeslagen over hen, die lid waren, evenals over hen, die hebben opgehouden lid te zijn in het boekjaar, waarop bedoelde balans betrekking heeft.

Artikel 15 lid 6 juncto artikel 9 Huishoudelijk Reglement

De aansprakelijkheid van leden en oud-leden strekt zich in geen geval verder uit dan een bedrag van US\$ 30 per lid, respectievelijk per oud lid.

Controle verklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad van Toezicht, Bestuur en de Directie van
Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A.

Ons oordeel

De verkorte jaarrekening 2018 (hierna 'de verkorte jaarrekening') van de Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A. te Paramaribo, zoals opgenomen op de pagina's 39 tot en met 51, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2018 van de Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A.

Naar ons oordeel is de bijgesloten verkorte jaarrekening 2018 in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2018 van de Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A. en voldoet aan de voor dit doel te stellen eisen.

Verkorte jaarrekening 2018

De verkorte jaarrekening 2018 bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Het kennisnemen van de verkorte jaarrekening en onze controleverklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening 2018 van Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A. en onze controleverklaring daarbij. De verkorte jaarrekening 2018 en de gecontroleerde jaarrekening 2018 bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 16 mei 2019.

De gecontroleerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde jaarrekening 2018 van Coöperatieve Spaar- en Kredietbank "GODO" G.A. in onze controleverklaring van 16 mei 2019.

Verantwoordelijkheden van de Bestuur, Directie en de Raad van Toezicht voor de verkorte jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte jaarrekening 2018 op basis van de grondslagen zoals beschreven in de toelichting. De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of de verkorte jaarrekening 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met International Standard on Auditing 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende verkorte financiële overzichten'.

Paramaribo, 12 juni 2019

Tjong A Hung Accountants N.V.

drs. J.D. Kortram RA
Partner

JAARVERSLAG 2018

Thema

BACK TO BASICS

Uitgave

COÖPERATIEVE SPAAR- EN KREDIETBANK GODO G.A.

Druk

DRUKKERIJ LEO VICTOR

U kunt het jaarverslag downloaden op www.godo.sr

U kunt ook een exemplaar aanvragen op het hoofdkantoor aan de Keizerstraat
en op de filialen te Lelydorp, Albina, Nieuw Aurora en Atjoni.

Concept, productie, fotografie & opmaak

LONDON COMMUNICATIE

HOOFDKANTOOR:

Keizerstraatno. 139 -143 P.O.B. 2674
Paramaribo - Suriname
Telefoon : (+597) 421546
Fax : (+597) 411609
E-mail adres : info@godo.sr

FILIALEN:

Lelydorp
Hoek Indira Gandhieweg/ De Craneweg 2
Lelydorp-Wanica
Telefoon : (+597) 421546 optie 2

Albina
Hoek Luytenant Weyneweg en Struikenstraat 23
Jep Makandra gebouw
Albina- Marowijne
Telefoon : (+597) 421546 tst 291

Nieuw Aurora
Nieuw Aurora- Sipaliwini
Telefoon : (+597) 421546 tst 312/236

Atjoni
Naast Politie Atjoni
Atjoni- Sipaliwini
Telefoon: (+597) 421546 tst 347/348/349